

MAK

Jon yansnjro qaji a anjam palontoqnej

¹ Qotei aqa Niri Yesus Kristus aqa anjam bole e utruq na saqai.

² Nami Qotei na aqa Niri Yesus endegsi minjej, “Ni que. E na ijo anjam maro tamo qariñyitqa a ni qa namoosim ino gam gereiyetmqas. ³ A wadau sawaq di tulañ lelenjoqnsim tamo uñgasari nañgi endegsi minjroqnsas, ‘Tamo Koba a bqajqa gam gereiyetiy. Aqa gam tingitetiy.’ ” Qotei a nami aqa Niri degsi minjej. Onaqa aqa medabu o qaji tamo Aisaia a anjam di neñgreñyonaq soqnej.

⁴⁻⁵ Bunuqna Jon yansnjro qaji a wadau sawaq di brantej. Brantosiq dia tamo uñgasari nañgi Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. Tamo uñgasari Judia sawaq di soqneb qaji nañgi ti Jerusalem qureq di soqneb qaji nañgi ti kalil Jon aqa areq gileqnabqa a na nañgi endegsi minjroqnej, “Ningi are bulyibqa Qotei na nunjo une kalil kobotetñgwas. Amqa e na niñgi yansñgwai.” Degsi minjreqnaqa nañgi na nango une kalil babteqñabqa Jordan yaq di yansnjroqnej.

⁶ Jon a wadau sawaq di soqnej di a ingi ingi saiqoji. Deqa a gara jugo kamel aqa junçum na gereiyo qaji di jugoqnsiqa alalag na siñgilatosiq laqnej. A ingi uyo saiqoji deqa a sis ti bisim qaçti uyoqnej. ⁷ A Qotei aqa anjam palontoqnsiqa tamo uñgasari nañgi endegsi minjroqnej, “Tamo Koba a bunuqna ijo qoreq na bqas. A tamo siñgila koba. Ijo siñgila aqa siñgila ti keresai. Deqa e

a kaŋgalyqajqa e tamo bolesai. ⁸ E ya na ningi yansŋeqnum. Ariya Tamo Koba a bosimqa Mondor Bole aqa singila na ningi yansŋgwas.” Jon na tamo uŋgasari naŋgi anjam degsi minjroqnej.

Jon na Yesus yansej

⁹ Bati bei Yesus a Jon na yansqa marsiqqa Nasaret qureq dena tigelosiqa Galili sawa uratosiq Jon aqa areq bej. Bonaqa Jon na Jordan yaq di yansej. ¹⁰ Yansonqa a yaq na tigelosiqa tarosiq laŋ goge koqyonaqa laŋ waqej. Laŋ waqonaqa Qotei aqa Mondor a binoŋ bulosiq aisiq Yesus aqa jejamuq di awoej. ¹¹ Awoonaqa laŋ goge dena Qotei na Yesus metonaqa aqa kakro quej. A endegsi minjnaq quej, “Ni ijo Aŋgro qujai. E ni tulan qalaqlaimeqnum. E ni qa tulan areboleboleibeqnu.”

Satan a bosiq Yesus walawalaiyoqnej

¹²⁻¹³ Onaqa Mondor a Yesus wadau sawaq osi gilsicha di uratonaqa bati 40 a di laqnej. Di laqnaqa Satan bosiqa Yesus a une bei atqa marsiqqa walawalaiyoqnej. Yesus a wagme juwan naŋgi ti soqneb. Sonabqa Qotei aqa laŋ aŋgro naŋgi bosib Yesus singilatoqneb.

Yesus a Galili sawaq di aqa wau utru atej

¹⁴ Bati bei Jon a tonto talq di waiyonab sonaqa Yesus a olo Galili sawaq aiyej. Aisiq dia Qotei aqa anjam bole palontoqnej. ¹⁵ A endegsi maroqnej, “Qotei na aqa segi tamo uŋgasari naŋgi taqatnjsim naŋgo Mandor Koba sqajqa bati jojomqo. Deqa ningi are bulyosib Qotei aqa anjam bole nunjo areqaloq di siŋgilatiy.”

Yesus na tamo qolqe naŋgi metnjrnaq a dauryeb

¹⁶ Osiqa Yesus a Galili ya agu kobaqujaq gilej. Gilsiq alile dia walweloqnsiqa ḥam atej di Saimon aqa was Andru wo naŋgi qe o qaji tamo soqneb deqa naŋgi kakan waiyeqnab unjrej. ¹⁷ Unjrsiqa minjrej, “Niŋgi aiyel e daurbiy. Niŋgi qe o qaji tamo unub deqa niŋgi qe eqnub. Dego kere e wau enqitqa niŋgi olo tamo oqnnqab.” ¹⁸ Yesus a naŋgi degsi minjrnaqa naŋgi naŋgo kakan uratosib Yesus dauryeb.

¹⁹ Onaqa Yesus a olo walwelosiq gilokiñalayosiqa Sebedi aqa njiri Jems aqa was Jon wo naŋgi aiyel qobuŋ miligiq di kakan braŋo qandimeqnabqa unjrsiqa metnjrej. ²⁰ Metnjrnaqa naŋgo abu Sebedi wau tamo ti qobuŋ miligiq di sonabqa naŋgi uratnjrsib Yesus dauryeb.

Yesus a tamo bei aqaq dena mondor uge wiyetej

²¹ Onaqa Yesus aqa anjro naŋgi ti walwelosib gilsib Kaperneam qureq di branteb. Brantosib sonabqa Juda naŋgo yori batiej. Deqa Yesus a Juda naŋgo Qotei tal miligiq gilsiga Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. ²² Aqa anjam palontej di singila ti. Dal anjam qalie tamo naŋgo anjam maroqneb de ti keresai. Yesus a segi anjam di aqa abu. Aqa anjam dena dal anjam qalie tamo naŋgo anjam tulan buŋyoqnej. Deqa tamo uŋgasari naŋgi Yesus aqa anjam di quisib tulan prugeb.

²³ Bati di tamo bei mondor uge na ojej qaji a Qotei tal miligiq di awesoqnej. Deqa a Yesus unsiqa tulan lelenjosiga minjej, ²⁴ “O Yesus Nasaret qaji tamo, ni iga kiyergwajqa bonum? Ni iga padaltgwa bonum e? E ni qalie. Ni Qotei aqa

Tamo Boledamu. Ino jejamuq di une bei saiqoji.” 25 Onaqa Yesus na mondor uge di ɿiriñtosiq minjej, “Ni medabu getentosim tamo di uratosim ulan.” 26 Degsi minjnaqa mondor uge dena tamo di kunjimyosiqa tulañ lelenjosiq a uratosiq ulanjej. 27 Onaqa tamo ungasari nañgi Yesus aqa mañwa di unsibqa nañgi tulan prugosib segi segi maroqneb, “Yesus a tamo kiyero? A anjam bunuj mareqnu. Aqa anjam bunuj di siñgila ti mareqnu. A segi anjam di aqa abu. Agi a na mondor uge nañgi minjreqnaqa nañgi aqa anjam dauryosib jaraiyenqub.” 28 Tamo ungasari nañgi degsib maroqneb. Osib nañgi walwelasib Galili sawa keretosib Yesus aqa mañwa deqa saoqnsib laqneb.

Yesus na Pita aqa mimibe boletej

29 Onaqa Yesus aqa añgro nañgi ti Qotei tal uratosib Saimon Andru wo nañgo tal gogeteb. Jems Jon wo nañgi koba na tal gogeteb. 30 Tal gogetosibqa Saimon aqa mimibe makobaiyonaq jejamu tulan kañkanyonaq ɿeiesonaq uneb. Deqa Yesus aqa añgro nañgi na Yesus minjeb, “Ni na unja di boletqa kere e?” Onaqa minjrej, “Od, e na boletqa kere.” 31 Degsi minjrsiqa unja maiyej qaji aqa areq gilsipa bañ ojsiqa tigeltej. Tigeltonaqa aqa jejamu kañkan di koboonaqa a tigelosiqa nañgi ingi goiyetnjrej.

Yesus a tamo ungasari gargekoba nañgi boletnjronej

32 Señ aiyeqnaqa qure deqaji tamo ungasari ma utru segi segi so qaji nañgi ti mondor uge uge na ojeleno qaji nañgi ti nañgo was nañgi na joqoqnsib Yesus aqa areq boqneb. 33 Boqnsib Yesus soqnej

qaji tal meq di korooqneb. ³⁴ Onaqa Yesus na tamo uñgasari kalil ma ti soqneb qaji nañgi boletnjroqnej. Osiqa mondor uge nañgi dego winjroqnej. Mondor uge nañgi di Yesus qa qalieeb deqa nañgi aqa ñam ubtqa mareqnab a na nañgi saidnjroqnej.

Yesus a Galili sawaq di Qotei aqa anjam mare mare laqnej

³⁵ Onaqa nobqolo ambru Yesus na tamo uñgasari nañgi alelnjrsiqa wadau sawaq gilsiq dia Qotei pailyoqnej. ³⁶⁻³⁷ Pailyeqnaqa aqa añgro nañgi Saimon koba na a qa ñamosib gilsib itosib min-jeb, “Tamo uñgasari kalil nañgi ni qa rjameqnub.”

³⁸ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Niñgi tigelabqa iga qure qureq giloqnsimqa dia Qotei aqa anjam palontoqnsim tamo uñgasari nañgi minjroqnom. E wau di yqajqa deqa mandamq aiyem.”

³⁹ Degsi minjrsiqa walweloqnsiqa qure qure kalil Galili sawaq di brantqnsiqa Juda nañgo Qotei tal miliq giloqnsiqa Qotei aqa anjam palontoqnsiq minjroqnej. Osiqa mondor uge uge nañgi winjreqnaqa nañgi na tamo uñgasari nañgoq dena jaraiyoqneb.

Yesus a tamo yu na aqa jejamu ugeelenjej qaji di boletej

⁴⁰ Onaqa tamo bei yu na aqa jejamu ugeelenjej qaji a Yesus aqa areq bosicha aqa siñgaq di siñga pulutosiqa pailyosiq minjej, “O Tamo Koba, ni e boletbqa are soqnimqa e boletbe.” ⁴¹ Onaqa Yesus na tamo di aqa yu unsiqa a qa dulosiqa banj waiyosiq ojej. Ojsiqa minjej, “E ni bolem-mqa are unu. Deqa ino jejamu olo boleeme.”

⁴² Onaqa bati qujai deqa aqa yu kalil mosoosiq

aqa jejamu boleej. ⁴³ Onaqa Yesus a singila na minjej, “Ni tigelosim gile. ⁴⁴ Ino jejamu boleqo deqa ni tamo qudei nañgi minjraim. Ni gilsim ino jejamu atra tamo osoryosim atraiyqajqa ingi ingi Moses a nami marej qaji di osim Qotei atraiye. Yimqa tamo ungasari nañgi ni numsisib marqab, ‘Bole, ino jejamu boleqo.’” ⁴⁵ Onaqa a gilsiq ariya a Yesus aqa anjam di dauryosai. Yesus na boletej deqa a anjam mare mare laqnaqa tamo ungasari tulanq gargekoba nañgi quekriteb. Deqa Yesus a segitosiqa gilsiq wadau sawaq di soqnej. Tamo ungasari nañgi a jujuñyaib deqa a qure beiq di brantosaioqnej. A wadau sawaq di sonaqa tamo ungasari tulanq gargekoba nañgi qure qure kalilq dena tigeloqnsib aqa areq beleñoqneb.

2

Yesus a tamo bei jejamu laiyej qaji di boletej

¹ Bati bei Yesus a olo Kaperneam gilsiq di sonaqa qure deqaji nañgi endegsib queb, “Yesus a gago qureq olo bqo. A talq diunu.” ² Deqa tamo ungasari gargekoba nañgi bosib sirañmeq di jujuñonabqa Yesus a Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. ³ Onaqa tamo qolqe nañgi na tamo bei jejamu laiyej qaji a saperaq di atsibqa qoboiyosib Yesus aqa talq osi beb. ⁴ Osi bosib ñam ateb di tamo ungasari gargekoba nañgi sirañme juñonab unjreb. Deqa nañgi Yesus aqa areq gilqa keresaiinjrnaqa tal quraq oqsib goge na waqtosibqa tamo sapera qoji gulaintosib ura uratonab Yesus aqa areq aiyej. ⁵ Onaqa Yesus a nango areqalo unej di nango areqalo qujai Yesus na tamo jejamu laiyej qaji di

boletqa kere. Degsi unsiq deqa tamo di minjej, “O ijo anjro, ino une kalil e na kobotetmonum.”

⁶ Onaqa dal anjam qalie tamo qudei warum dia awesoqneb qaji naŋgi Yesus aqa anjam di quisibqa naŋgo areqalo na mareb, ⁷ “Yesus a kiyaqa anjam degsi marqo? A Qotei misiliŋyqo. Yai na tamo naŋgo une kobotqa kere? Qotei a segi qujai.” ⁸ Naŋgi degsib are qaleqnabqa Yesus a naŋgo areqalo di qalieosiqa minjrej, “Niŋgi kiyaqa areqalo di onub? ⁹ Anjam kiye e na tamo jejamu laiyqo qaji di minjitqa niŋgi quisib e qa poiŋgwas? ‘Ino une kalil e na kobotetmonum,’ anjam de kiyo, ‘Ni tigelosim ino sapera osim walwel,’ anjam de kiyo? ¹⁰ Ariya e segi Tamo Anjro. E mandamq endi singila ti unum deqa e na tamo naŋgo une kobotetnırqa kere. Niŋgi degsi poiŋgwajqa deqa e na tamo di boletqai.” Yesus a naŋgi degsi minjrsiqa tamo jejamu laiyej qaji di koqyosiqa minjej, ¹¹ “E ni mermqai. Ni tigelosim ino sapera osim ino talq gile.” ¹² Degsi minjnaqa aqa jejamu boleonaqa a tigelosiqa aqa sapera osiqa tamo uŋgasari kalil naŋgo ḥamdamuq di walwelosiq gilej. Onaqa tamo uŋgasari kalil naŋgi Yesus aqa maŋwa di unsibqa naŋgi tulan prugugetosib Qotei aqa ñam soqtosib mareb, “Maŋwa iga endego unonum di kumbra tulan bei. Tamo bei na maŋwa deqaji bei yeqnaq iga nami unosaioqnem.”

Yesus na Livai minjej, “Ni e daurbe”

¹³ Onaqa Yesus a olo alile ainaqa tamo uŋgasari gargekoba naŋgi bosib aqa areq di koroonabqa a na Qotei aqa anjam palonteqnaq naŋgi quoqneb. ¹⁴ Dena walwelosiq takis o qaji tamo bei aqa ñam

Livai a takis o talq di awesonaq gilsiq itej. A Alfias aqa ɿiri. A itosiq minjej, “Ni e daurbe.” Degtminjnaqa a tigelosiqa Yesus dauryeje.

¹⁵ Onaqa batibei Yesus aqa angro naŋgi ti Livai aqa talq gilsib awoosib ingi uyoqneb. Naŋgi segi sai. Une tamo ti takis o qaji tamo ti gargekoba naŋgi dego koba na Yesus dauryosib Livai aqa talq di awoosib Yesus aqa angro naŋgi ti ingi uyoqneb.

¹⁶ Onaqa Farisi qudei naŋgi bosib Yesus a une tamo ti takis o qaji tamo ti naŋgi koba na ingi ueqnab unjrsibqa Yesus aqa angro naŋgi minjreb, “Yesus a kiyaqa une tamo ti takis o qaji tamo ti naŋgi koba na ingi ueqnub?” ¹⁷ Onaqa Yesus a Farisi nango anjam di qusiqa minjrej, “Tamo ma saiqoji naŋgi yu qaŋgra tamo aqaq gilosaieqnub. Tamomti naŋgi segi yu qaŋgra tamo aqaq gileqnub. Tamombei a marqas, ‘E tamo bole. E une saiqoji.’ E tamo deqaji naŋgi metnjrit ijoq bqajqa deqa mandamq aiyosai. Tamom a marqas, ‘E une ti.’ E tamo deqaji naŋgi metnjrit ijoq bqajqa deqa mandamq aiyem.”

Yesus a qurieŋ qa anjam marej

¹⁸ Bati bei Jon aqa angro naŋgi ti Farisi naŋgi ti ingi uratoqnsib qurienqneb. Deqa naŋgi Yesus aqa areq bosib minjeb, “Jon aqa angro naŋgi ingi uratoqnsib qurienqneb. Farisi nango angro naŋgi dego ingi uratoqnsib qurienqneb. Ariya ino angro naŋgi kiyaqa qurienqneb?” ¹⁹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Tamo bei a uŋa baŋ ojqa batiaq aqa was naŋgi ti soqnibqa naŋgi qurienqab e? Sai. ²⁰ Bunuqna nango was a naŋgi uratnirimqa batiaq deqa naŋgi qurienqnsib sqab.

21 “Tamo bei a gara jugo bunuj osim dena mutu gentosim gara jugo sari brañq di qandimqa keresai. Degsi qandimqas di bunuqna a na gara jugo sari di yansimqa gara mutu bunuj a kiñalaosim gara jugo sari di uratim brañ qelikobaqas. **22** Tamo bei a wain bunuj osim ya nobu sariq di qamqa keresai. Ya nobu sari di nami kañgrañosiq sinjilaej deqa a wain bunuj qamimqa wain a didiqosim ya nobu sari paratosimqa wain bileñosim mandamq aiqas. Ya nobu a dego ugeqas. A wain bunuj osim ya nobu bunujq di qamqas di kere.”

Yesus a segi yori bati aqa Tamo Koba

23 Yori bati bei Yesus aqa añgro nañgi ti wau ambleq na giloqnsibqa aqa añgro nañgi bem sum gei eleñqnsib uye uye giloqneb. **24** Nañgi degsib gileqnabqa Farisi qudei nañgi bosib unjrsibqa Yesus minjeb, “Ino añgro nañgi kiyaqa kumbra degyeqnub? Yori bati qa kumbra degyo di getento koba.”

25 Onaqa Yesus na kamba Farisi nañgi minjrej, “Nami Devit aqa wau tamo ti nañgi mamnjrnaqa kumbra yeb qaji di ningi buk miliqiq di sisiyosai kiyo? **26** Abiatar a atra tamo gate sonaqa bati deqa Devit a atra tal miliqiq gilsipa Qotei atraiyqajqa bem uysiqa aqa wau tamo nañgi dego anainjrnaq uyeb. Bem di getento. Di atra tamo nañgo segi uyqajqa bem. Devit a degyej di a dal anjam grotej. Ariya a Qotei aqa ñamgalaq di une saiqoji. Ningi anjam di sisiyosai kiyo?”

27 Osiqa minjrej, “Qotei a yori bati qa are qalsiq tamo nañgi atosai. A tamo nañgi qa are qalsiq yori

bati atej. ²⁸ E Tamo Aŋgro. Deqa e segi na yori bati taqatejunum. E segi yori bati aqa Tamo Koba.”

3

Yori bati qa Yesus a tamo ban qandamyej qaji di boletej

¹ Olo yori bati bei Yesus a Juda naŋgo Qotei tal miliq gilsiga tamo bei ban qandamyej qaji a di sonaq unej. ² Onaqa Farisi naŋgi Yesus koqyoqneb. Naŋgi are qaleb, “Yesus a yori bati qa tamo di boletgas kiyo? Yimqa minjqom, ‘Ni na yori bati grotonum.’” Deqa naŋgi Yesus koqyoqneb. ³ Onaqa Yesus a tamo ban qandamyej qaji di minjej, “Ni tigelosim au.” ⁴ Degsi minjnaqa a tigelosiqa Yesus aqa areq gileqnaqa Yesus na Farisi naŋgi nenemnjrej, “Iga yori bati qa kumbra bole yqom kiyo kumbra uge yqom kiyo? Tamo bei a padalqa laqnimqa iga na aqaryaiyonam a bole sqas di kere kiyo iga na uratonam a padalqas di kere kiyo? Dal anjam a kiyersi marqo? Niŋgi na merbiy.” Onaqa Farisi naŋgi kamba olo anjam bei Yesus minjosai. Naŋgi mequmesoqneb. ⁵ Nango are geteŋnjresoqnej deqa Yesus a naŋgi koqnjrej. Osiga naŋgi qa minjin oqetonaqa tamo ban qandamyej qaji di minjej, “Ni ino ban waiy.” Degsi minjnaqa aqa ban waiyonaq boleej. ⁶ Onaqa Farisi naŋgi Qotei talq dena oqedosib Herot aqa wau tamo naŋgi ti koba na koroosib naŋgi kiyersib Yesus qalib moiqajqa deqa qairoqneb.

Tamo uŋgasari gargekoba naŋgi Yesus daury-oqneb

7-8 Onaqa Yesus aqa angro nañgi ti tigelosib tamo ungasari kalil nañgi uratnjsrib alile aisib di soqneb. Bati deqa tamo ungasari tulañ gargekoba nañgi endegsib queb, “Yesus a manwa gargekoba yeleñeqnu.” Degsib quisibqa Yesus dauryosib alile aisib aqaq di korooqneb. Galili sawa nañgi ti Judia sawa nañgi ti Jerusalem qure nañgi ti Idumia sawa nañgi ti qure kalil Jordan ya taqal beiq di soqneb qaji nañgi ti Tair qure ti Saidon qure ti nañgi kalil beleñosib Yesus aqaq di korooqneb. **9** Onaqa Yesus na aqa angro nañgi endegsi minjrej, “Qobuñ bei atib soqnem. Tamo ungasari nañgi bosib e jujuñbaib deqa e qobuñ gogetosiy di awoqai.” Onaqa aqa angro nañgi qobuñ bei atnab soqnej. Nañgi degyeb. Di kiyaqa? **10** Yesus a nami tamo ungasari gargekoba nañgi boletnjroqnej. Deqa tamo ma ti kalil nañgi aqa areq boqnsibqa nañgo ban aqa jejamuq di atqa maroqnsib a jujuñyoqneb. **11** Tamo mondor uge uge na ojeleño qaji nañgi dego Yesus aqa areq boqneb. Boqnsibqa mondor uge nañgi na Yesus unoqnsib aqa siñgaq di siñga pulutoqnsib leleñjoqnsib minjoqneb, “Ni Qotei aqa Niri.” **12** Degsib minjeqnabqa a nañgi siñgila na saidnjroqnsiq minjroqnej, “Ninji ijo ñam ubtosib maraib.”

Yesus a tamo 12 nañgi giltnjrej

13 Onaqa Yesus a dena walwelosiqa manaq oqej. A endegsi are qalej, “E na tamo qudei giltnjritqa nañgi e koba na laqnsibqa ijo wau ojoqnnab.” A degsi are qalsiqa manaq oqsiq dia tamo qudei nañgi metnjerrnaqa aqa areq beb. **14** Bonabqa a na tamo 12 nañgi giltnjrej. Nañgi a ombla sqajqa deqa ti a na nañgi qariñjrimqa nañgi aqa anjam

mare mare laqajqa deqa ti naŋgi giltnjrej. ¹⁵ Naŋgi na mondor uge uge tamo uŋgasari naŋgo jejamuq dena winjrqajqa deqa ti naŋgi giltnjrej. ¹⁶ Tamo 12 giltnjrej qaji naŋgo ñam agiende. Bei Saimon. Yesus na aqa ñam bei Pita waiyej. ¹⁷ Bei Sebedi aqa ŋiri Jems aqa was Jon wo. Naŋgo ñam bei Yesus na Boanerges wainjrej. Ñam di aqa damu, “Tamo kola bul.” ¹⁸ Ariya Andru Filip wo. Bei Bartolomyu Matyu wo. Bei Tomas. Bei Alfias aqa ŋiri Jems. Bei Tadius. Bei Saimon agi Rom naŋgi winjrqajqa maroqnej qaji. ¹⁹ Ariya bei Judas Iskariot agi bunuqna Yesus osiqa jeu tamo naŋgo banq di atej qaji.

Tamo qudei naŋgi maroqneb, “Yesus a Belsebul aqa siŋgila na waueqnu”

²⁰ Onaqa Yesus a tal bei gogetosiq di son-aqa tamo uŋgasari gargekoba naŋgi olo bosib koroqneb. Deqa aqa anjro naŋgi ti iŋgi uyqa bati saiinjrej. ²¹ Yesus aqa was naŋgi aqa ai koba na degsib quisibqa Yesus oqajqa marsib qure deq gileb. Naŋgi maroqneb, “Yesus a nanariqo kiyo?”

²² Onaqa dal anjam qalie tamo qudei Jerusalem dena beb qaji naŋgi Yesus yomuiyoqnsib maroqneb, “Mondor uge naŋgo gate koba Belsebul a Yesus aqa jejamuq di unu. Siŋgila dena Yesus na mondor uge naŋgi winjreqnu.” ²³ Onaqa Yesus a naŋgi metnjqraqa aqa areq bonabqa yawo anjam bei endegsi minjrej, “Satan na aqa segi mondor uge naŋgi kiyersim winjrqas? Di keresai. ²⁴ Tamo naŋgi qure qujaiq di unub qaji naŋgi segi poaiyelosib qotqab di naŋgi koba na geregere sqa keresai. ²⁵ Tamo naŋgi tal qujaiq di unub qaji

naŋgi segi poaiyelosib qotqab di naŋgi dego koba na geregere sqa keresai. ²⁶ Dego kere Satan na aqa segi mondor uge naŋgi jeutnjrsim winjrqas di aqa singila koboosim aqa wau ulonqas.

²⁷ “Tamo bei a tamo singila koba bei aqa tal gogetosim aqa ingi ingi kalil bajinqqa keresai. A mati tamo singila di sil na tontim soqnimqa di aqa ingi ingi kalil bajinqas. Tontqasai di aqa ingi ingi bajinqqa keresai.

²⁸ “E bole merngwai. Tamо ungasari naŋgo une kalil Qotei na kobotetnjrqas. Tamо ungasari naŋgi misiliŋ anjam mareqnub une di dego Qotei na kobotetnjrqas. ²⁹ Ariya tamo a Mondor Bole misiliŋyqas une di Qotei na kobotqasai. Une di tamo aqa jejamuq di gaigai sqas.” ³⁰ Yesus na dal anjam qalie tamo naŋgi anjam degsi minjrej. Di kiyaqa? Naŋgi maroqneb, “Yesus a mondor uge ti.”

Yesus a marej, “Ijo ai ijo was naŋgi tal qabe?”

³¹ Onaqa Yesus aqa was naŋgi aqa ai koba na bosib tal oqeq di tigeleb. Yesus a warum miliqiq di sonaqa naŋgi oqeq di tigelosib tamo qudei minjreb, “Iga Yesus qa bonum. Deqa ningi a minjib endeq bem.” ³² Onaqa tamo ungasari Yesus aqa areq di awesoqneb qaji naŋgi na Yesus minjeb, “Ino was naŋgi ino ai ombla na ni qa bonub agi oqeq di tigelejunub.” ³³ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ijo ai ijo was naŋgi tal qabe?” ³⁴ Degsi minjrsiqa tamo ungasari aqa areq di awesoqneb qaji naŋgi koqnjrsiqa minjrej, “Ningi segi ijo ai ijo was naŋgi. ³⁵ Ningi quiy. Tamo a Qotei aqa areqalo dauryoqnqas di a ijo was bole. A ijo jaja bole. A ijo ai bole.”

4*Yesus a saga yago qa yawo anjam marej*

¹⁻² Onaqa Yesus a olo alile ainaqa tamo uñgasari tulañ gargekoba nañgi bosib aqaq di koroon-abqa a sasalosiqa qobun bei gogetosiq di awoej. Awoosiqa tamo uñgasari kalil nañgi alile di son-abqa a na yawo anjam gargekoba minjroqnej.

A na yawo anjam bei endegsi minjrej, ³ “Ningi quiy. Tamo bei a gilsiga aqa ingi wauq di saga yago breiyelenjej. ⁴ Breiyonaqa jagwa na saga yago qudei puyonaqa gam qalaq aiyeleñeb. Ainabqa qebari nañgi bosib uyekriteb. ⁵ Saga yago qudei mandam lanjaq di aiyeleñeb. Mandam di guma meniñ ti. Gogeq di mandam kiñala. Deqa saga yago aiyeleñosib urur oqoqujateb. ⁶ Nañgo jirim tulañ guma aiyosai deqa señ oqsiq kañkañonaqa nañgi laosib moreñeb. ⁷ Saga yago qudei sil luwit ambleq di aiyeleñeb. Dena oqeb qaji sil luwit na dego dauryosiq oqsiq kabutnjrnaq geitosai. ⁸ Saga yago qudei mol mandam boledamuq di aiyebe. Di aisib oqoboledamuyosib gei tulañ gargekoba ateleñeb. Qudei 30. Qudei 60. Qudei 100.” ⁹ Yesus na tamo uñgasari nañgi yawo anjam degsi minjrsiq koboonaqa olo endegsi minjrej, “Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam endi geregere quem.”

Yesus a kiyaqa tamo uñgasari nañgi yawo anjam minjroqnej?

¹⁰ Onaqa Yesus na tamo uñgasari nañgi urat-njrsiqa a kiñala qalaq gilsiga a segi sonaqa aqa angro 12 nañgi ti tamo qudei a dauryosib laqneb qaji nañgi ti aqa areq bosibqa aqa yawo anjam di aqa utru geregere qaliejqajqa deqa nenemyeb.

11 Nenemyonabqa a na kamba endegsi minjrej, “Qotei na aqa segi tamo ungasari naŋgi taqatnjsim naŋgo Mandor Koba sqas. Anjam di aqa utru uliejunu. Di Qotei na babtimqa ijo aŋgro ningi segi utru qalieqab. Ariya tamo ungasari qala qalaq di unub qaji naŋgi yawo anjam segi minjroqnqai.

12 Deqa naŋgi njam atoqnqab di ijo anjam aqa damu unsib poinjrqasai. Naŋgi dab atoqnqab di ijo anjam aqa utru quqwasai. Osib poinjrqasai dego. Deqa naŋgi are bulyosib Qotei aqaq bqa keresai. Deqa Qotei a naŋgo une kobotetnjqasai.”

Saga yago qa yawo anjam aqa utru Yesus na babtej

13 Osiqa Yesus a olo aqa aŋgro naŋgi endegsi minjrej, “Saga yago qa yawo anjam maronum di aqa utru niŋgi poŋgosai e? Dego di niŋgi kiyersib ijo yawo anjam kalil qa poŋgwas? **14** Tamo a saga yago breiyej di a Qotei aqa anjam breiyej. **15** Saga yago qudei gam qalaq ainabqa qebari naŋgi bosib uyekriteb di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei naŋgi Qotei aqa anjam quqwab. Ariya anjam di naŋgo are miliqiŋ di soqnimqa Satan a urur bosim anjam di olo yainjrqas. Qotei na naŋgo are miliqiŋ di anjam di atej ariya Satan a bosim olo yainjrqas. **16** Saga yago qudei mandam lanjaq di aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei naŋgi Qotei aqa anjam quisib tulaj areboleboleinjrimqa anjam di oqujatosib naŋgo areq atqab. **17** Ariya anjam di naŋgo are miliqiŋ tulaj guma aiyosai. Deqa sokiňala Qotei aqa anjam gotranyo qaji tamo qudei na bosib naŋgi gulbe enjrsib ugeugeinjrqab. Yimqa naŋgo areqalo Yesus qa siŋgilateqnub qaji

di naŋgi olo ulontqab. ¹⁸⁻¹⁹ Saga yago qudei sil luwit ambleq di aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei naŋgi Qotei aqa anjam quisibqqa ariya bunuqna naŋgi olo mandam qa ingi ingi qa are koba qaloqnsib ñoro koba oqnqajqa are prugnijroqnqas. Yimqa kumbra dena naŋgi gisaŋnjrsim Qotei aqa anjam nango are miliqiq di tentim loumzas. Saga yago uge naŋgi gei bole atosaieqnub dego kere. ²⁰ Saga yago qudei mol mandam boledamuq di aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei naŋgi Qotei aqa anjam quisib nango are miliqiq di geregere ojsib singilatqab. Deqa Qotei aqa anjam di nango are miliqiq di saga bul tulan kobaqas. Qudei 30. Qudei 60. Qudei 100.”

Tamo bei a lam qatrentosim pulonjamqa guwe na kabutqasai

²¹ Osiqa Yesus a olo minjrej, “Tamo bei a lam qatrentosim pulonjamqa guwe na kabutqasai. Bi-jal surumq di atqasai. Boleq di gaintim warum suwanjesqas. ²² Dego kere kumbra kalil uliejunu qaji di Qotei na boleq atqas. Kumbra kalil kabue-junu qaji di dego Qotei na babtqas. ²³ Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam endi geregere quem.”

²⁴ Osiqa Yesus a olo minjrej, “Anjam ningi queqnub qaji di geregere quoqniy. Ningi geregere quoqnnqab kere dego Qotei a kamba powo engoqnqas. Osim olo powo tulan koba engoqnqas. ²⁵ Tamo a powo ti sqas di Qotei na powo olo yimqa a powo koba oqas. Ariya tamo a powo ti sqasai

di powo kiñala aqaq di unu qaji di Qotei na olo yaiyim a laña sqas.”

Saga yago nañgi segi oqeleneqeqnub

²⁶ Osiqa Yesus a olo marej, “Qotei na aqa segi tamo ungasari nañgi taqatnjsim nañgo Mandor Koba sqas. Kumbra di tamo bei a saga yago breiyeqnu dego kere. ²⁷ Tamo di a qolo ḥeioqnsiqa nobqolo a olo tigeloqnsiqa walweleqnu. A kumbra degyeqnaqa saga yago nañgi segi kokitoqnsibqa oqeleneqeqnub. Saga yago nañgi kiyersib oqeleneqeqnub di tamo a qaliesai. ²⁸ Mandam a segi waueqnaqa saga yago nañgi kokitoqnsibqa bañgateqeqnub. Dena sotoqnsibqa geitoqnsibqa melieqeqnub. ²⁹ Meli sau bqo deqa tamo di a bosim serie na giñgeñyosim oqas.”

Sis yago qa yawo anjam

³⁰ Osiqa Yesus a olo marej, “Qotei na aqa segi tamo ungasari nañgi taqatnjsim nañgo Mandor Koba sqas. Kumbra di aqa utru ningi geregere poiñgwajqa deqa yawo anjam bei endegsi mern̄gawai. ³¹⁻³² Kumbra di tamo bei na sis yago osiq aqa wauq di yagej dego kere. Sis yago nañgi tulan̄ kiñilala kas yago bul. Ingi ingi qudei nañgo yago kokba yala. Sis yago nañgi tulan̄ kiñilala. Ariya sis yago di tamo bei na osim aqa wauq di yagimqa bunuqna a oqsim tulan̄ kobaqujaqas. Osim ḥam qudei buñnjrsim dani kokba atelen̄qas. Amqa qebari nañgi bosib aqa waburq di awoelen̄qab.”

Yesus a yawo anjam gar gekoba maroqnej

³³ Yesus na tamo uñgasari nañgi yawo anjam gargekoba deqaji minjroqnej. Nañgi aqa yawo anjam quqwa kere deqa a degsi minjroqnej. ³⁴ A anjam bei minjrosaioqnej. Yawo anjam segi minjroqnej. Olo segitoqnsiqa aqa segi angro nañgi yawo anjam aqa utru geregere plaltosiq minjroqnej.

Yesus a jagwa ti ya korkor ti anjam minjrnaq laeb

³⁵ Onaqa bilaqtonaqa Yesus na aqa angro nañgi endegsi minjrej, “Iga gilsim ya agu taqal beiq di brantqom.” ³⁶ Degsi minjrsiqa nañgi koba na tamo uñgasari kalil nañgi uratnjsibqa qobuñ na gileqnabqa tamo qudei nañgi dego nañgo qobuñ osib Yesus dauryosib giloqneb. ³⁷ Yesus aqa angro nañgi ti qobuñ na gileqnabqa jagwa tulan̄ koba tigelosiq ya korkortosiqa qobuñ qaloqnsiqa morman̄ miligiq aiyeqnaqa ya maqej. ³⁸ Yesus a nami qobuñ bunuq di gate kuluñ atsiqa ñeisiq qambumtej. Deqa aqa angro nañgi tulan̄ ulaugetosib aqa areq bosib dudumyosib minjeb, “O Qalie Tamo, iga padalqa laqnum. Ni deqa are qalosai kiyo?” ³⁹ Onaqa Yesus a tigelosiq jagwa ti ya ti singila na minjrej, “Niñgi laoiy.” Minjrnaqa jagwa laej. Ya dego maninej. ⁴⁰ Onaqa Yesus na aqa angro nañgi endegsi minjrej, “Niñgi kiyaqa ulaosib e qa yala poingosai?” ⁴¹ Onaqa aqa angro nañgi olo tulan̄ ulaugetosib segi segi maroqneb, “Yesus a tamo kiyero deqa jagwa ti ya ti minjrqoqa aqa anjam quisib laonub?”

5

Yesus a tamo bei aqa jejamuq na mondor uge gargekoba winjretej

¹ Onaqa Yesus aqa aŋgro naŋgi ti qobuŋ na gilsib ya agu taqal beiq di brantosib Gerasa sawaq di tiryeb. ² Tiryoſib Yesus a qobuŋ uratosiq mandamq ainaqa tamo bei a tamo sub ato sawaq dena brantosiq Yesus aqa areq bej. Tamo di a mondor uge uge na ojeleŋo qaji. ³ A bati gaigai tamo sub ato sawaq di ɻeioqnej. A tamo singila koba. Tamo bei na a ojqa keresai. Sil kokba na a tontqa keresai dego. ⁴ Bati gargekoba tamo qudei nangi aqa singa ti baŋ ti sil kokba na tonteqnabqa a olo kukoqyoqnej. Tamo bei na a ojqa keresai bole sai. ⁵ A bati gaigai qolo ti qanam ti tamo sub ato sawaq di tulaŋ leleŋoqnsiqa aqa segi jejamu meniŋ na pupoiyoqnej. A manaq di dego kumbra di yoqnej.

⁶⁻⁸ Deqa a isaq na ɻam atsiqa Yesus unsiqa urur ti aqa areq bosiqqa aqa singaq di singa pulutej. Onaqa Yesus na mondor uge di minjej, “O mondor uge, ni tamo di uratosim ulan.” Degsi minjnaqa mondor uge dena tulaŋ leleŋosiqa singila na pailosiq Yesus minjej, “O Yesus, Qotei Goge Koba aqa Niri, ni e kiyerbqajqa bonum? E Qotei aqa ñam na ni mer-mqai, ni e jaqatin ebaim.” ⁹ Onaqa Yesus na mondor uge di nenemyej, “Ino ñam yai?” Degsi nene-myonaqa minjej, “Ijo ñam Qoto Tamo Gargekoba. Iga mondor tulan gargekoba tamo endi aqa jejamuq di unum.” ¹⁰ Osiqa singila na pailosiq Yesus minjej, “Ni iga sawaq beiq waigaim.”

¹¹ Bati deqa bel tulaŋ gargekoba naŋgi mana goge dia suwaroqneb. ¹² Deqa mondor uge

naŋgi na Yesus minjeb, “Ni iga qariŋgimqa iga bel naŋgo jejamuq gileleŋqom.” ¹³ Mondor uge naŋgi degsib Yesus minjnabqa a na naŋgi odnjrnaqa tamo di uratosibqa bel naŋgo jejamuq gileleŋeb. Gilnabqa bel kalil naŋgi gurgurosib botau dena prugeleŋosib yaq aisib ya uysib moreŋeb. Bel moreŋeb qaji naŋgi sisiyeb 2,000.

¹⁴ Onaqa bel taqatoqneb qaji tamo naŋgi kumbra di unsibqa jaraiyosib qure miligiq aisib tamo ungasari kalil naŋgi sainjroqnsib laqneb. Gamq di dego sainjroqnsib laqneb. Onaqa tamo ungasari naŋgi kumbra di unqajqa beb. ¹⁵ Bosib Yesus aqa areq di koroosib ɻam ateb di tamo nami mondor uge ti soqnej qaji aqa areqalo boleosiq gara tigsiq awesonaq uneb. Unsib tulaŋ ulaugeteb. Di kiyaqa? Mondor uge tulaŋ gargekoba nami tamo di aqa jejamuq di soqneb deqa. ¹⁶ Onaqa tamo naŋgo ɻamdamu na Yesus a mondor uge di winjrnaq uneb qaji naŋgi bel qa ti mondor uge qa ti tamo ungasari naŋgi sainjrnab queb. ¹⁷ Qusibqa Yesus minjeb, “Ni gago sawa endi uratosim sawa beiq gile.”

¹⁸ Onaqa Yesus a qobun gogetosiq gilqa laqnaqa tamo aqaq na Yesus na mondor uge uge winjrenej qaji a siŋgila na pailosiq minjej, “E ni daurmqai.”

¹⁹ Onaqa Yesus na saidyosiq minjej, “Ni olo ino segi qureq gile. Gilsim Tamo Koba a ni qa dułosiqa kumbra tulaŋ boledamu emqo deqa ino was naŋgi sainjre.” ²⁰ Onaqa a puluosiq aqa qureq gilsiq Yesus na a kumbra tulaŋ boledamu yej deqa Dekapolis sawa (ɻam di aqa damu, Qure 10) dia tamo ungasari kalil naŋgi sainjroqnsiq laqnej.

Sainjreqnaqa nañgi aqa anjam quoqnsib tulanq prugoqneb.

Uña bei a Yesus aqa gara ojnaq boletosiq olo angro moiyej qaji a tigeltej

²¹ Onaqa Yesus a olo qobun gogetosiqa ya agu taqal beiq gilej. Gilsiq qobun tiryonaq mandamq aisiq alile di sonaqa tamo uñgasari tulanq gargekoba bosib aqaq di korooqneb. ²²⁻²³ Koroosib sonabqa Qotei tal taqtato tamo bei aqa ñam Jairus a walwelosiq Yesus unsiqa aqa areq bosicha siñga pulutosiqa siñgila na pailyosiq minjej, “O Tamo Koba, ijo angro sebiñ a moiqa laqnu. Deqa ni bosim ino banj aqa jejamuq di atimqa a olo boleosim ñambile sqas.” ²⁴ Onaqa Yesus na Jairus odyosiqa a dauryosiq gileqnaqa tamu uñgasari tulanq gargekoba nañgi dego nañgi aiyel daurnjrsib jujuñosib giloqneb. ²⁵ Gileqnabqa nañgo ambleq di uña bei ma ti soqnej qaji a nañgi daurnjrsiq giloqnej. Uña di a nami bai na unej leñ aiyoqnsiq degsi soqnej wausau 12 uratej. ²⁶ Yu qangra tamu gargekoba nañgi nami a boletqa yeqnan a jaqatinjkobaiyoqnej. A ma gereiyo talq giloqnsiqa silali koba urateqnaqa nañgi aqa jejamu gereiyeqnabqa a boleosaiyoqnej. Aqa ma olo kobaqujaoqnej. ²⁷⁻²⁸ Deqa a Yesus aqa ñam quisiqa are qalej, “E aqa gara mutu segi banj na ojitqa ijo ma koboqas.” Degsi are qalsiqa Yesus aqa qoreq na dadauryosiqa banj waiyosiq aqa gara mutu ojej. ²⁹ Ojnaqa aqa leñ aiyoqnej qaji di koboej. Koboonaqa a aqa segi jejamu qalieosiqa marej, “Bole, ijo ma saiqa.” ³⁰ Onaqa Yesus a poiyej, “Siñgila qudei ijo jejamu uratosiç

gilqo.” Degsi poiyyonaqa bulosiq tamo ungasari tulañ gargekoba soqneb qaji nañgi unjrsiqa nenemnjrej, “Yai na ijo gara ojqo?”³¹ Degsi nenemnjrnaqa aqa aŋgro nañgi na minjeb, “Ni kiyaqa degsi nenemonum? Ni une. Tamo ungasari tulañ gargekoba nañgi ni daurmosib jujuŋmejunub.”³² Onaqa Yesus a uña gara mutu ojej qaji di unqajqa ɣam atoqnej.³³ Onaqa uña di a endegsi qalieej, “Ijo ma saiqa deqa Yesus a e nubqajqa ɣam ateqnu.” A degsi qaliesiqa tulañ ulaugetosiq are tonþtonyonaqa jinga na bosiq Yesus aqa areq di singa pulutosiq a segi qa ubtosiq minjej, “E na ino gara mutu ojonum.”³⁴ Onaqa Yesus na minjej, “O uña, ni ino areqalo e qa singilatosim ijoq bonum deqa ino ma agi koboqo. Deqa ni are lawo na gilsim bole soqnime.”

³⁵ Yesus a uña degsi minjeqnaqa tamo qudei nañgi Jairus aqa talq dena bosibqa gamq di Jairus Yesus wo turosib nañgi na Jairus minjeb, “Uŋgum. Ino aŋgro a nami moiqa. Deqa ni na Qalie Tamo a laja wau koba yaim. Uratim aiyem.”³⁶ Onaqa Yesus a naŋgo anjam di quisiga Jairus minjej, “Ni ulaaim. Ni e qa ino areqalo singilatime.”³⁷⁻³⁹ Degsi minjsiqa tamo ungasari kalil nañgi a dauryqa saidnjrsiqa Jems aqa was Jon wo Pita ombla nañgi segi joqsiqa Jairus koba na gilsib aqa talq di branteb. Brantosib Yesus a ɣam atej di tamo ungasari gargekoba nañgi qatronj koba yoqnsib akam murqumyeqnab unjrej. Unjrsiqa tal gogetosiqa minjrej, “Niŋgi kiyaqa qatronj koba yoqnsib akameqnub? Angro di a moiyoſai. A laja ɣeisiq qambumtejunu.”⁴⁰ Degsi minjrnaqa nañgi

Yesus kikiyeb. Nañgi qalieeb, “Anjro a nami moiyo-boletqo.” Degtib qalieosib deqa Yesus kikiyeb. Onaqa Yesus a nañgi kalil minjrej, “Niñgi sasaloiy.” Degsi minjrnaqa nañgi sasalonabqa Yesus a anjro moiyej qaji aqa ai abu osiqa aqa segi anjro qalub nañgi dego joqsiqa anjro aqa warum miliq gilej. ⁴¹ Gilsiq anjro aqa banj titosiqa minjej, “Talita, kum.” Di Hibru anjam. Anjam di aqa damu, “O anjro, ni tigel.” ⁴² Degsi minjnaqa anjro di a olo ñambile osiqa urur tigelej. Tigelosiq walwelej. Anjro aqa wausau 12. Onaqa nañgi kalil Yesus aqa mañwa di unsibqa tulaj prugeb. ⁴³ Onaqa Yesus a nañgi siñgila na endegsi minjrej, “Niñgi ijo mañwa endi unonub deqa tamo qudei minjraib.” Osiqa marej, “Niñgi anjro endi ingi anaiiy.”

6

Yesus aqa qure utru nañgi aqa anjam quetosai

¹ Onaqa Yesus a sawa di uratosiqa aqa anjro nañgi joqsiqa aqa segi qure utruq gilej. ² Gilsiq di sonaqa yori batiej. Deqa a Juda nañgo Qotei tal miliq gilsiq tamo uñgasari gargekoba sonabqa tigelosiq Qotei aqa anjam palontosiq minjrqnej. Minjreqnaqa tamo uñgasari nañgi aqa anjam quisibqa tulaj prugugetosib maroqneb, “Yesus a powo qabe na osiqa anjam siñgila endeqaji palontosiq mergeqnu? A kiyersiq mañwa endeqaji babteleñeqnu? ³ Iga qalie, a laña tal gereiyo qaji tamo. A Maria aqa ñiri. A Jems na Joses na Judas na Saimon na nañgo was. Aqa jaja kalil nañgi agi iga koba na endi unum.” Tamo uñgasari nañgi degsib yomu anjam marsib Yesus qa ugeeb.

⁴ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Qotei aqa medabu o qaji tamo bei aqa segi qure utruq gilsim anjam minjroqnqas di naŋgi aqa anjam quetqa asginjrqas. Deqa a ñam saiqoqi sqas. Aqa segi talq di dego a ñam saiqoqi sqas. Ariya a qure bei beiq giloqnsim anjam minjroqnqas di naŋgi aqa anjam quetoqnsib aqa ñam soqtoqqnqab.” ⁵ Yesus a naŋgi degsi minjrsiqa aqa segi qure utruq di maŋwa bei yqajqa keresaiiyej. A tamo quja quja segi naŋgo gateq di aqa baŋ atnaqa naŋgo ma koboej. ⁶ Aqa segi qure utru naŋgi a qa naŋgo areqalo siŋgilatosai deqa a are gulbeijej.

Yesus na aqa aŋgro 12 naŋgi wau enjrej

Onaqa Yesus a walwelosiqa qure bei beiq giloqnsiqa Qotei aqa anjam palontoqnej. ⁷ Osicha bati bei a na aqa aŋgro 12 naŋgi metnirnaqa aqa areq bonabqa naŋgi tamo ungasari naŋgo jejamuq na mondor uge uge winjroqnqajqa deqa siŋgila enjrej. Osicha minjrej, “Ninji aiye aiyel giloqnsibqa qure qureq di ijo anjam palontoqnsib laqniy. ⁸ Ninji inŋgi ingi osib gilaib. Inŋgi uyo bei aib. Nuŋgo qaquŋ aib. Silali osib gilaib. Toqon̄ segi osib walweliy. ⁹ Singa tatal dego jigsib giliy. Gara jugo aiye aiyel aib.” ¹⁰ Osicha minjrej, “Ninji qure bei beiq di brantoqnsibqa tal qujaiq di soqniy. Dia sosib dena olo tigelosib qure beiq giloqniy. ¹¹ Tamo bei na ninji gereingwa uratimqa kiyo nungo anjam quqwa asgiyimqa kiyo ninji qure di uratqa oqnsib nuŋgo singa tatal tumbrum butuyoqniy. Yimqa naŋgi nuŋgo kumbra di unsib poinjrqas, ‘Bole, iga kumbra ugetonum.’” ¹² Yesus na aqa aŋgro 12 naŋgi degsi minjrsiqa qariŋnjrnaqa naŋgi qure

quareq giloqnsibqa Qotei aqa anjam palontoqnsib tamo ungasari naŋgi endegsib minjroqneb, “Ninji are bulyiy.” ¹³ Osib mondor uge uge naŋgi winjroqnsibqa tamo ungasari naŋgo gateq di goreŋ bilenteqnabqa naŋgo ma saioqnej.

Herot a are qalej, “Yesus a Jon yansnjro qaji”

¹⁴ Yesus aqa anjro naŋgi aqa ñam mare mare laqnabqa Mandor Herot a quej. Tamо ungasari gargekoba naŋgi dego qusib maroqneb, “Tamo di a Jon yansnjro qaji. A moisiq olo subq na tigelqo. A deqa singila osiqa maŋwa endeqaji babtelenejnu.” ¹⁵ Onaqa tamo qudei naŋgi maroqneb, “Tamo di a Elaija olo bqo.” Onaqa qudei naŋgi maroqneb, “Tamo di a Qotei aqa medabu o tamo naŋgi nami soqneb deqaji bei.” ¹⁶ Ariya Herot a segi Yesus aqa ñam quasiqa marej, “Tamo di a Jon e nami kakro gentetem qaji. A moisiq olo subq na tigelqo.”

¹⁷⁻¹⁸ Herot a nami aqa was Filip aqa ḥauŋ Herodias yaiyosiq ej. Deqa Jon yansnjro qaji a na Herot minjoqnej, “Ni ino segi was aqa uŋa em di kumbra bolesai. Ni kumbra ugeteqnum.” Jon na Herot degsi minjoqnej. Deqa Herot a Jon qa minjiŋ oqetonaqa aqa qaja tamo qudei naŋgi qariŋnırnaqa gilsib Jon ojsib sil na qosisib tonto talq di waiyeb. ¹⁹ Bati deqa Herot aqa ḥauŋ a Jon qa tulanq ḥirinjugetej deqa a na Herot wainyosiq minjoqnej, “Ni na Jon qalim moiym.” Yeqnaqa Herot na saidyoqnej. ²⁰ Di kiyaqa? A Jon qa ulaoqnej deqa. Deqa a Jon geregere taqatoqnej. A endegsi qalieej, “Jon a tamo bole. Aqa jejamuq di une bei saiqoji. A Qotei aqa tamo tiŋtiŋ.” Herot

a degsi qalieosiq deqa a Jon taqatoqnsiqa aqa anjam quoqnej. Quoqnsiqa are koba qaloqnej. A Jon aqa anjam quqwajqa tulan arearetoqnej.

²¹ Ariya bati bei Herot aqa ɿauŋ a Jon qalim moiqajqa gam endegsi itej. Herot aqa ɿambabo battonaqa Herot na maruro atsiqa aqa tamo kokba ti aqa qaja tamo naŋgo gate kokba ti Galili sawa taqato tamo naŋgi ti metnırnaq bosib aqa talq di koroeb. ²² Koroosib iŋgi uyeqnabqa Herot aqa ɿauŋ aqa aŋgro sebiŋ a warum miliqq bosıqa naŋgi lou tuetnırreqnaqa naŋgi a unsibqa tulan areboleboleinjrej. Deqa Herot na aŋgro sebiŋ di minjej, “Ni ijo iŋgi kiye oqajqa merbqam e ni emqai.” ²³ Osiqa aqa anjam di olo siŋgilatosiqa minjej, “Ni ijo ñoro kalil ambleq na potosim oqajqa marqam emqai. E ijo anjam di uratqasai bole sai.”

²⁴ Onaqa aŋgro sebiŋ a gilsıqa aqa ai nenemyej, “E iŋgi kiye qa Herot minjqai?” Onaqa minjej, “Ni Jon yansnjro qaji aqa gate qa mare.” ²⁵ Onaqa a olo urur ti warum miliqq gilsıqa Herot minjej, “Ni Jon yansnjro qaji aqa gate tabirq di atsim ebe.”

²⁶ Onaqa Herot a Jon qalim moiqajqa are sosai deqa a are tulan gulbekobaiyej. Ariya aqa segi anjam tamo kalil naŋgo ulatamuq di marsiq siŋgilatej qaji deqa are qalsiq aŋgro sebiŋ di saidyqa uratej.

²⁷⁻²⁸ Osiqa aqa qaja tamo bei qariŋyosiqa minjej, “Ni gilsim Jon aqa kakro gentosim aqa gate osau.” Degsi minjnaqa a gilsıqa tonto talq di Jon aqa kakro gentosiqa aqa gate tabirq di atsiqa osi bosiq aŋgro sebiŋ di yej. Yonaqa a na osi gilsıqa aqa ai yej.

²⁹ Onaqa bunuqna Jon aqa aŋgro naŋgi deqa

qusibqa bosib Jon aqa quasa osi gilsib subq ateb.

Yesus a tamo 5,000 nañgi inđgi anainjrej

³⁰ Bati bei Yesus aqa anjam maro tamo nañgi olo aqa areq di koroosib kumbra kalil nañgi yoqneb qaji deqa ti anjam kalil nañgi palontoneb qaji deqa ti Yesus saiyoqneb. ³¹ Bati deqa tamo ungasari tulan̄ gargekoba nañgi gile be eqnab Yesus aqa angro nañgi ti inđgi uysqa bati saiinjrej. Deqa a na nañgi endegsi minjrej, “Niñgi tigeliy. Iga tamo ungasari nañgi uratnjsim segitosim wadau sawaq di kiñala aqaratqom.” ³² Degsi minjrsiqa aqa angro nañgi joqsiqa koba na qobuñ gogetosib wadau sawaq gileb.

³³ Nañgi qobuñ na gileqnabqa tamo ungasari kalil nañgi Yesus unsibqa aqa ulatamu poinjrnaqa nañgo qure qureq na tigelosib sin̄ga na gurgurosib gilsib Yesus tiryqajqa sawaq di namoqna branteb.

³⁴ Onaqa Yesus a qobuñ na gilsiq tiryosiqa ñam atej di tamo ungasari tulan̄ gargekoba nañgi nami tiryqa sawaq di tariñesonab unjrej. Nañgi kaja bul mandor saiqoji. Deqa Yesus a nañgi qa dulosiqa Qotei aqa anjam gargekoba minjroqnej. ³⁵ Onaqa señ aisiq bilaqtonaqa Yesus aqa angro nañgi aqa areq bosib minjeb, “O Tamò Koba, endi wadau sawa. Señ aiqo. Qoloqas. ³⁶ Deqa ni na tamo ungasari nañgi minjrimqa qure qureq gilsib dia inđgi uysib ñerenqab.” ³⁷ Onaqa Yesus na minjrej, “Niñgi na inđgi anainjriy.” Degsi minjrsiqa nañgi na kamba minjeb, “Iga kiyersim inđgi anainjrqom? Iga 200 kina qabe na osimqa inđgi awaiyosim nañgi anainjrqom?” ³⁸ Onaqa Yesus na nenemnjrej, “Niñgi inđgi gembubunu? Niñgi gilsib uniy.” Onaqa

naŋgi gilsib unsib minjeb, “Iga bem 5 qe aiyela segi unu.”

³⁹ Onaqa Yesus na tamo ungasari kalil naŋgi minjrej, “Niŋgi qur segi segi yosibqa niŋq di awoelenjoiy.” ⁴⁰ Onaqa naŋgi kalil dedegsib awoeb. Qudei naŋgi qur segi segi 100 awoelenjeb. Qudei naŋgi qur segi segi 50 awoelenjeb. ⁴¹ Awoonabqa Yesus na bem 5 ti qe aiyel ti di osiqa laŋ goge tarosiq Qotei pailyej. Pailyo koboonaqa bem giŋgenyosiqa aqa aŋgro naŋgi enjrsiqa minjrej, “Bem endi jeisib tamo ungasari naŋgi anainjriy.” Osiqa qe aiyel dego giŋgenyosiqa aqa aŋgro naŋgi enjrsiqa minjrej, “Qe endi dego jeisib tamo ungasari naŋgi anainjriy.” Degsi minjrnaqa naŋgi bem ti qe ti osi giloqnsibqa tamo ungasari naŋgi jeisib anainjreqnab uyoqneb. ⁴² Uynab kalil menetnjrej. ⁴³ Onaqa ingi oto uratelenejeb qaji di Yesus aqa aŋgro naŋgi na koroiyosib gumba kokba 12 di jignab maqelenejeb. ⁴⁴ Tamo kalil bem ti qe ti uyeb qaji naŋgi sisiyeb 5,000.

Yesus a ya baŋgaq na walwelej

⁴⁵ Onaqa Yesus na aqa aŋgro naŋgi endegsi minjrej, “Niŋgi qobun gogetosib namoosib gilsib Bet-saida qureq di tiryosib soqniy. E na tamo ungasari naŋgi minjritqa nango qure qureq jaraiyoqnib e bqai.” ⁴⁶ Onaqa Yesus aqa aŋgro naŋgi namoosib qobuŋ na gileqnabqa Yesus na tamo ungasari naŋgi minjrnaq jaraiyeqnabqa a segi Qotei pailyqa marsiq manaq oqej. ⁴⁷⁻⁵⁰ Oqsiq a segi mana goge di sonaqa bilaqtej. Onaqa aqa aŋgro naŋgi qobuŋ na gileqnabqa ya agu ambleq di jagwa koba tigelosiqa ya korkortosiqa naŋgi pulutnjrej.

Nobqolo ambru Yesus a ya bañgaq na walwelosiqa aqa aŋgro naŋgi daurnjrsiq gilej. Gilsiq naŋgi jojomnjrsiq buŋnjrqa laqnaqa ɻam ateb di Yesus a ya bañgaq na walwelosiq naŋgoq beqnaqa unsib mareb, “Di buga beqnu.” Osib tulaŋ ulaugetosib lelenkobaeb. Onaqa Yesus na minjrej, “Nunŋo are singilatiy. Endi e beqnum. Ulaaib.” ⁵¹⁻⁵² Degsi minjrsiqa qobuŋ gogetonaqa jagwa laej. Onaqa Yesus aqa aŋgro naŋgi tulaŋ prugugeteb. Di kiyaqa? Naŋgi Yesus aqa maŋwa di unsib utru geregere poinjrosai deqa. Nami Yesus na tamo 5,000 naŋgi ingi anainjrej maŋwa di dego aqa aŋgro naŋgi unsib poinjrosai. Naŋgo are geteŋnjresoqnej.

Yesus a Genesaret sawaq di ma tamo gargekoba naŋgi boletnjroqnej

⁵³ Ariya Yesus aqa aŋgro naŋgi koba na qobuŋ na gilsib ya agu taqal beiq di brantosib Genesaret sawaq di tiryeb. ⁵⁴⁻⁵⁵ Tiryonabqa qure deqaji naŋgi na Yesus unsibqa aqa ulatamu poinjrnaqa gurgur ti qure qureq giloqnsibqa Yesus tiryej qaji sawa di ubtosib tamo uŋgasari naŋgi minjroqneb. Minjreqnab quoqnsib naŋgo ma tamo naŋgi saperaq di atelenqnsib qoboioqnsib Yesus aqa areq osi beleŋeqnab a na naŋgi boletnjroqnej. ⁵⁶ A qure kiňilala ti qure kokba ti ga gamq di dego branteqnaqa tamo uŋgasari naŋgi a unoqnsibqa tamo ma ti naŋgi joqoqnsib naŋgo qure ambleq di atoqnsib endegsib minjoqneb, “O Tamo Koba, naŋgi ino gara mutu segi ojibqa naŋgo ma saioqncas.” Onaqa Yesus a naŋgi odnjreqnaqa ma tamo kalil naŋgi aqa gara mutu ojoqneb. Ojeqnab naŋgo ma kalil kobooqnej.

7

Yesus a Qotei aqa dal anjam ti moma naŋgo kumbra qa ti marej

¹ Onaqa Farisi naŋgi ti dal anjam qalie tamo qudei ti naŋgi Jerusalem dena bosibqa Yesus aqa areq di koroeb. ² Koroosib ɻam ateb di Yesus aqa angro qudei naŋgi ban̄ yansosaisosib laŋa ingi uyeqnabunjreb. ³ Farisi naŋgo kumbra agiende. Bati gaigai naŋgi ingi uyqa oqnsib mati ban̄ yanseqnub. Naŋgi ban̄ yansqasai di naŋgi ingi uyqasai. Juda kalil naŋgi kumbra degyeqnub. Di naŋgo moma naŋgo kumbra dauryeqnub. ⁴ Naŋgi ingi qarinyo sawaq dena boqnsibqa ingi uyqa oqnsib mati naŋgo jejamu geregere yanseqnub. Naŋgi naŋgo jejamu yansqasai di naŋgi ingi uyqasai. Naŋgi kumbra deqaji gargekoba yeqnub. Naŋgo ya gambaŋ, ya nobu, web dego mati geregere yanseleŋoqnsib ingi uyeqnub. Kumbra di naŋgo moma naŋgoq dena elejosib dauryeqnub. ⁵ Deqa bati di Farisi naŋgi ti dal anjam qalie tamo naŋgi ti Yesus nenemyeb, “Ino angro naŋgi kiyaqa gago moma naŋgo kumbra gotranyeqnub? Agi naŋgi ingi uyqa oqnsib mati ban̄ yansosaisosib laŋa uyeqnub.” ⁶ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Niŋgi gisan̄ tamo. Niŋgi anjam maro aiyelteqnub. Qotei aqa medabu o qaji tamo Aisaia a kere niŋgi qa anjam endegsi neŋgreŋyej, ‘Tamo naŋgi di naŋgo medabu na ijo ɻam soqteqnub. Ariya naŋgo are miligi e qa sosai. Isaq di unu. ⁷ Naŋgi laŋa baban̄ na e qa loueqnub. Osib mandam tamo naŋgo dal anjam palontoqnsib olo beltoqnsib mareqnub, ‘Anjam endi Qotei aqa anjam.’” ⁸ Aisaia a

anjam degsi nengreñyej. Aqa anjam di bole. Agi ningi Qotei aqa dal anjam gotrañyoqnsibqa olo mandam tamo nañgo dal anjam dauryqajqa tulan singilaeqnub.”

⁹ Yesus na Farisi nañgi anjam degsi minjrsiqa olo minjrej, “Niñgi Qotei aqa dal anjam gotrañyoqnsibqa olo nuñgo segi moma nañgo kumbra dauryeqnub. ¹⁰ Moses a marej, ‘Ni ino ai abu nañgo sorgomq di geregere sosimqa nañgo anjam dauryoqne. Tamo bei na aqa ai abu nañgi misiliñnjrimqa a qalib moiym.’ Moses a degsi marej. ¹¹ Ariya ningi mareqnub, ‘Tamo bei aqa ai kiyo aqa abu kiyo ingi qa truquamqa a na minjcas, “Ijo ingi ingi ejunum endi e ni emqa kere. Eo. E ni emqasai. E nami Qotei atraiyqa giltem deqa e ni aqaryaimqasai.”’ ¹² A degsi minjcas di niñgi marqab, ‘A keretqo. A na aqa ai abu nañgi aqaryainjraiq.’ Niñgi degsib marqab. ¹³ Nuñgo kumbra dena niñgi Qotei aqa anjam gotrañyoqnsibqa olo nuñgo segi moma nañgo kumbra dauryeqnub. Niñgi kumbra deqaji gargekoba yeqnub.”

Ingi kiye na tamo a jiga yeqnu?

¹⁴ Yesus a Farisi nañgi anjam degsi minjrsiqa olo tamo uñgasari kalil nañgi metnjrnaqa aqa areq bonabqa minjrej, “Niñgi kalil ijo anjam endi geregere quisib poiñgem. ¹⁵ Tamo bei a ingi uyimqa aqa miliqiq aiqas dena tamo jiga yqasai. Ingi uge uge tamo aqa miliqiq na oqoqnsiq branteqnu qaji dena tamo jiga yeqnu. ¹⁶ Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam endi geregere quem.”

¹⁷ Yesus na tamo uñgasari nañgi anjam degsi minjrsiç koboonaqa a nañgi uratnjsiqa tal

miligiq gilej. A tal miligiq gilsiq di sonaqa aqa angro nangi na aqa yawo anjam di aqa utru qa nenemyeb. ¹⁸⁻¹⁹ Nenemyonabqa minjrej, “Ningi dego ijo yawo anjam di aqa utru poiñgosai e? Ningi quiy. Tamo nañgi ingi uyeqnabqa aisiq meneq di unu. Meneq dena bi talq di waiyeqnub. Ingi di tamo aqa are miligiq aiyosai. Aqa bi aniq ainq koboqo. Deqa ingi dena tamo jiga yqa keresai.” Yesus aqa anjam dena a ingi uyo kalil jiga saiqoji qa marej. ²⁰ Osiqa aqa angro nangi olo minjrej, “Ingi uge uge tamo aqa miligiq na oqoqnsiq branteqnu qaji dena tamo jiga yeqnu. ²¹ Di kiyaqa? Ingi uge uge di tamo aqa are miligiq na branteqnu. Ingi uge uge di agi ubtosiy mern̄gwai. Areqalo uge uge, uña qa laoqa, bajijoqa, tamo qaloqa, ²² was aqa ñauñ anjamyoqa, was aqa ñoro qa maulyoqa, kumbra uge uge yoqa, gisanjoqa, laña laña laoqa, was qa ugeoqa, was yomuiyoqa, aqa segi ñam soqtoqa, nanari kumbra yoqa. ²³ Kumbra uge uge deqaji tamo aqa are miligiq na brantoqnsiq dena tamo jiga yeqnu.”

Fonisia qure qaji uña a Yesus qa aqa areqalo sinjilatej

²⁴ Onaqa Yesus a dena tigelosiqa walwelosiq Tair qure nañgo sawaq gilej. Tamo nañgi a qa qalieaib deqa a uliosiq gilej. Gilsiq tal bei gogertosiq sosiq a uliesqa keresai. Tamo qudei nañgi a unsib mareb, “Yesus a gago sawaq b̄qo. A talq di unu.” ²⁵ Degtib marnabqa uña bei a quisiqa aqa angro sebiñ a mondor uge ti soqnej deqa a Yesus aqa talq giloqujatosiq aqa areq di singa pulutej. ²⁶ Uña di a Grik qaji. A Juda uña sai. A Siria sawaq

di ɳambabej. A Fonisia qure qaji. A Yesus aqa areq di siŋga pulutosiq a wainyoqnsiqa minjoqnej, “Ni na mondor uge di wiymqa a ijo aŋgro uratosim ulaŋqas.”²⁷ Onaqa Yesus na minjej, “Iga aŋgro du du naŋgi mati iŋgi anainjrim uyib menetnjrqas di kumbra bole. Iga aŋgro du du naŋgo iŋgi yainjrsim olo bauŋ naŋgi anainjrqom di kumbra bolesai.”

²⁸ Onaqa uŋa dena olo Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni kere maronum. Ariya e kamba anjam bei mermit ni que. Aŋgro du du naŋgi iŋgi uyeqnabqa iŋgi ŋeŋgi ululoneqnaqa bauŋ naŋgi dego uyeqnub.”

²⁹ Onaqa Yesus na minjej, “O uŋa, ni kere maronum. Ni degsi maronum deqa ni gilime. Mondor uge a ino aŋgro uratosiq ularqo.”³⁰ Degsi minjnaqa a aqa talq gilsiq a ɻam atej di mondor uge a nami aqa aŋgro uratonaqa a bijalq di ɻeiesonaq unej.

*Tamo bei dabkala geteŋo meŋ siŋgilaej qaji di
Yesus na boletej*

³¹ Onaqa Yesus a Tair qure naŋgo sawa uratosiqa Saidon qure ambleq na walwelosiqa Dekapolis sawaq gilsiq Galili ya aguq di brantej.

³² Di brantosiq sonaqa tamo qudei na tamo bei dabkala geteŋo meŋ singilaej qaji a osi bosibqa Yesus pailyosib minjeb, “O Tamo Koba, ni ino ban aqa gateq di atimqa a boleqas.”³³ Onaqa Yesus a tamo di osiqa tamo ungasari naŋgi uratnjsiq a segi sosiqa aqa ban gei aiyel tamo di aqa dabkalaq jigej. Jigsiqa aqa segi maul osiqa tamo di aqa meŋ tonyetej.³⁴ Osiqa laŋ tarosiqa are tuləŋ gulbekobaiyonaqa jagwa titosiq marej, “Efata.”

Di Hibru anjam. Anjam di aqa damu, “Dabkala waqeme.”³⁵ A degsi marnaqa tamo di aqa dabkala waqej. Aqa men̄ dego boleej. Boleonaqa a anjam bole maroqnej.³⁶ Onaqa Yesus na tamo ungasari naŋgi endegsi minjrej, “Niŋgi kumbra unionub endi tamo qudei naŋgi ubtosib minjraib.” Degsi minjrnaqa naŋgi aqa anjam di quetosai. Naŋgi giloqnsibqa Yesus aqa maŋwa deqa mare mare laqneb.³⁷ Mare mare laqnabqa tamo gargekoba naŋgi quoqnsib tulan̄ prugoqnsib maroqneb, “Maŋwa kalil Yesus a yeqnu qaji di a geregere yeqnu. Agi a na tamo dabkala getenjro qaji naŋgi boletnjreqnaqa naŋgo dabkala olo waqeinqnaqa naŋgi anjam queqnub. Tamo men̄ singilainjro qaji naŋgi dego gereinjreqnaqa naŋgi anjam bole mareqnub.”

8

Yesus a tamo 4,000 naŋgi iŋgi anainjrej

¹ Onaqa bati bei Yesus a wadau sawaq di sonaqa tamo ungasari tulan̄ gargekoba naŋgi olo aqa areq di korooqneb. Naŋgi iŋgi saiqoji. Deqa Yesus na aqa angro naŋgi metnjrnaqa aqa areq bonabqa minjrej,² “Tamo ungasari naŋgi bati qalub e koba na soqneb naŋgi iŋgi saiqoji. Deqa e naŋgi qa are ugeibqo.³ Naŋgi qudei isaq na beb. Deqa e naŋgi mam ti suweinjritqa gamq di naŋgi mam na lao uge.”⁴ Degsi minjrnaqa naŋgi na kamba minjeb, “Sawa endi wadau. Deqa iga qabe na iŋgi osimqa tamo ungasari gargekoba endi anainjronam kereqas?”⁵ Onaqa Yesus na minjrej, “Niŋgi bem gembub unu?” Onaqa minjeb, “Bem 7 unu.”

⁶ Onaqa Yesus na tamo uñgasari nañgi minjrej, “Niñgi kalil mandamq di awoelenjoiy.” Degsi minjrnaqa nañgi kalil mandamq di awoonabqa Yesus na bem 7 di osiqa Qotei pailyej. Pailyosiqa bem giñgenyosiqa aqa angro nañgi enjreqnaqa nañgi na osi giloqnsibqa tamo uñgasari nañgi anainjreqnab uyoqneb. ⁷ Qe kiñilala qudei dego soqneb. Deqa Yesus na qe di osiqa Qotei pailyosiqa aqa angro nañgi minjrej, “Qe endi dego tamo uñgasari nañgi anainjriy.” Degsi minjrnaqa nañgi na qe di osib tamo uñgasari nañgi jeisib anainjreqnab uyoqneb. ⁸ Uynab kalil menetnjrej. Onaqa ingi oto urateleñeb qaji di Yesus aqa angro nañgi na koroiyosib gumba kokba 7 di jignab maqelenjej. ⁹ Tamo kalil ingi uyeb qaji nañgi sisiyeb 4,000.

Onaqa Yesus na tamo uñgasari kalil nañgi suweinjrnaqa nañgo qure qureq giloqneb. ¹⁰ Nañgi gileqnabqa Yesus na aqa angro nañgi olo joqsiqa koba na qobun gogetosib Dalmanuta sawaq gileb.

Farisi nañgi Qotei aqa manjwa bei unqajqa mareb

¹¹ Onaqa Farisi nañgi Yesus aqa areq bosibqa a anjam bei grotimqa quisib a ojqajqa deqa a ombla anjam na qoteb. Osib gisanjosib minjeb, “Ni Qotei aqa manjwa bei babtim iga unqom.” ¹² Degtisib Yesus minjnabqa a nañgi qa are tulañ gulbeiyon-aqa jagwa titosiqa minjrej, “Niñgi tamo uñgasari bini bati endeqa unub qaji kiyaqa e Qotei aqa manjwa bei laña babtit ningi unqajqa metbeqnub? Niñgi quiy. E Qotei aqa manjwa bei niñgi osorñgwasai.” ¹³ Yesus a Farisi nañgi degsi minjrsiqa

naŋgi uratnjsiqa olo qobuŋ gogetosiqa ya agu taqal beiq gilej.

Bem tiyeqnu qaji sum qa yawo anjam

¹⁴ Bati deqa Yesus aqa aŋgro naŋgi bem oqajqa are walnjrej. Bem qujai bole qujai qobuŋ miligiq di soqnej. ¹⁵ Onaqa Yesus a yawo anjam bei endegsi minjrej, “Niŋgi geregere ɻam atsib soqniy. Bem tiyeqnu qaji sum Farisi naŋgo bem ti bulyimqa bem dena tiyekritosim tulaŋ kobaqujaqas. Herot aqa bem dego tiyekritosim tulaŋ kobaqujaqas.” ¹⁶ Onaqa Yesus aqa aŋgro naŋgi aqa yawo anjam di quisibqa segi segi maroqneb, “Iga bem osai deqa kiyo mergwo?” ¹⁷ Onaqa Yesus a naŋgo anjam di qalieosiqa nenemnjrej, “Niŋgi kiyaqa bem osai deqa mareqnub? Kiyaqa niŋgi e qa poiŋgosai unu? Nuŋgo are geteŋgejunu kiyo?” ¹⁸ Niŋgi ijo singila unoqnsib unosaibuleqnub. Niŋgi ijo anjam quoqnsib quosaibuleqnub. ¹⁹ E nami bem 5 giŋgenyosimqa tamo 5,000 anainjronam uynab menetnjrnaqa niŋgi iŋgi oto koroiyosib gumba kokba gembub jignab maqelenej?” Onaqa naŋgi na Yesus minjeb, “Gumba 12.” ²⁰ Onaqa olo minjrej, “Bati bei e bem 7 dego giŋgenyosimqa tamo 4,000 anainjronam uynab menetnjrnaqa niŋgi iŋgi oto koroiyosib gumba kokba gembub jignab maqelenej?” Onaqa minjeb, “Gumba 7.” ²¹ Onaqa minjrej, “Niŋgi kiyaqa e qa poiŋgosai unu?”

Yesus a tamo ɻam qandimyej qaji boletej

²² Yesus na aqa aŋgro naŋgi degsi minjrsiqa koba na qobuŋ na gilsib Betsaida qureq di tiryeb. Tiryosib mandamq ainabqa tamo qudei na tamo

bei ɳam qandimyej qaji a Yesus aqa areq osi bosib minjeb, “Ni ino banj aqa gateq di atimqa a olo boleosim ɳam poiqas.”²³ Onaqa Yesus a tamo di aqa banj ojsiqa qure polomq osi gilsiqa aqa ɳamdamuq di misel atetej. Osiqa aqa gateq di aqa banj atsiqa nenemyej, “Ni sawa unqa kere e?”²⁴ Onaqa a ɳam atsiqa marej, “E tamo naŋgiunjronum naŋgi ɳamtaŋ bul annileqnub.”²⁵ Onaqa Yesus a olo tamo di aqa ɳamdamuq di aqa banj atnaqa a ɳam atej ɳamdamu bole suwaŋej. A sawa kalil geregere unej.²⁶ Onaqa Yesus na minjej, “Ni ino talq gilime. Ni qure miliq qilaim.”

Pita a Yesus qa poiyonaqa aqa ɳam ubtej

²⁷ Onaqa Yesus na aqa aŋgro naŋgi olo joqsiqa koba na walwelosib Sisaria Filipai qure naŋgo sawaq di brantosib gamq di Yesus na aqa aŋgro naŋgi endegsi nenemnjrej, “Tamo uŋgasari naŋgi e qa kiyersib mareqnub?”²⁸ Onaqa naŋgi na minjeb, “Tamo qudei naŋgi mareqnub, ni Jon yansnjro qaji. Qudei naŋgi mareqnub, ni Elaija. Qudei naŋgi mareqnub, ni Qotei aqa medabu o tamo naŋgi nami soqneb deqaji bei.”²⁹ Onaqa Yesus na olo nenemnjrej, “Niŋgi segi e qa kiyersib mareqnub?” Onaqa Pita na minjej, “Ni Kristus.”³⁰ Pita a anjam degsi ubtonaqa Yesus na aqa aŋgro naŋgi singila na getentnrsiqa minjrej, “Niŋgi anjam di olo tamo qudei minjraib.”

Yesus a marej, “E moisiy olo subq na tigelqai”

³¹ Osiqa Yesus na aqa aŋgro naŋgi endegsi minjrej, “E Tam Anjro. Bunuqna e jaqatiŋ koba oqai. Juda gate naŋgi ti atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo naŋgi ti e qoreibosib lubsib

moiyotbqab. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.” ³² Yesus a anjam degsi ubtosiq marnaqa Pita na Yesus osiqa qalaq gilsiga njirinjej. ³³ Onaqa Yesus a bulosiqa aqa angro naŋgi koqnjrsiqa Pita njirintosiq minjej, “Ni Satan bul. Deqa ni ijo qoreq gile. Ni Qotei aqa areqalo dauryosai. Ni mandam tamo naŋgo areqalo dauryonum. Dauryosim agi ni na anjam di merbonum.”

³⁴ Osiqa Yesus na tamo uŋgasari kalil naŋgi ti aqa segi angro naŋgi ti metnjrnaqa aqa areq bonabqa minjrej, “Tamo bei na e daurbqa osimqa a aqa segi areqalo kalil uratekritosim aqa segi ɻamburbas qoboiyosim e daurbem. ³⁵ Tamo bei na aqa segi ɻambile taqatqajqa arearetqas di a padalqas. Ariya tamo bei a e qa ti ijo anjam bole qa ti are qalsimqa aqa segi ɻambile uratqas di a olo ɻambile bole oqas. ³⁶ Tamo bei a mandam qa ñoro kalil koroiyosim ariya mondoŋ aqa segi qunuŋ padalqas di ñoro dena a kiyersim aqaryaiyqas? Di keresai. ³⁷ Aqa qunuŋ padalqas di a awai kiye atsim dena aqa qunuŋ olo aqaryaiyosim a ɻambile sqas? Di keresai. ³⁸ E Tamo Anŋro. Tamo uŋgasari bini bati endeqa unub qaji naŋgi Qotei torei qoreiyoqnsib une atoqnsib laqnub. Deqa bini bati endi tamo bei a e qa ti ijo anjam qa ti jemaiyqas di mondoŋ e ijo Abu aqa riaŋ na ti aqa laŋ angro naŋgo riaŋ na ti bosiyqa e kamba tamo deqa jemaibqas.”

9

¹ Osiqa Yesus a olo aqa angro naŋgi endegsi minjrej, “E bole mernŋwai. Tamo qudei ijo areq endi tigelejunub qaji naŋgi moreŋosaisoqniqbqa Qotei a

singila ti b̄qas. Bosim naŋgi taqatnjsim naŋgo Mandor Koba soqnim naŋgi unqab.”

Yesus aqa jejamu bulyonaq aqa angro qalub naŋgi unobeiteb

² Osiqa bati 6 onaqa Yesus a tigelosiqa Pita na Jems na Jon na naŋgi segi qalub joqsiqa koba na mana goge kobaq oqsib di soqneb. Sosibqa Yesus aqa jejamu bulyonaq naŋgi unobeiteb. ³ Aqa gara dego tulan̄ pulonjosiq qatekritej. Tamo bei na gara yansqas degsim qatqa keresai. ⁴⁻⁵ Onaqa Moses Elaija wo naŋgi brantosib Yesus koba na anjam maroqneb. Mareqnabqa Yesus aqa angro naŋgi na naŋgi aiyel unjrsibqa Pita a Yesus minjej, “O Tamo Koba, Moses Elaija wo naŋgi bosib iga koba na endi unum di bolequja. Deqa ni marimqa iga tal kiñilala qalub gereiyqom. Bei ino. Bei Moses aqa. Bei Elaija aqa.” ⁶ Yesus aqa angro naŋgi tulan̄ ulaugeteb deqa Pita a anjam bei marqa saiiyon-aqa anjam di laŋa marej. ⁷ Onaqa laŋbi aisiqa naŋgi kabutnjrnaqa laŋbi miliqiq dena anjam bei endegsi brantonaq naŋgi queb, “Endi ijo Angrō qujai e na tulan̄ qalaqalaiyeqnum qaji. Niŋgi aqa anjam quetoqniy.” ⁸ Onaqa Yesus aqa angro naŋgi bulosib ḥam ateb di Yesus a segi naŋgi koba na sonab uneb. Naŋgi tamo bei unosai.

⁹ Onaqa naŋgi Yesus ombla manaq dena olo aiyoqnsibqa Yesus na minjrej, “Maŋwa ningi mana goge di unonub qaji di ubtosib tamo qudei minjraib. Bunuqna e Tamo Angrō moisiy olo subq na tigelotqa bati deqa niŋgi na ubtosib minjroqnbab.” ¹⁰ Onaqa naŋgi Yesus aqa anjam di quisib segi segi maroqneb, “Yesus a kiyaqa subq na

tigelqa marqo? Anjam di aqa utru iga poigosai.” Degtib maroqnsib Yesus aqa anjam di nañgo areqaloq di atnab soqnej.

¹¹ Osib nañgi Yesus minjeb, “Dal anjam qalie tamo nañgi mareqnub, ‘Elaija a namo bamqa Kristus a bunuqna bqas.’ Anjam di kiyaqa degsib mareqnub?” ¹² Onaqa Yesus na minjrej, “Nañgo anjam di bole. Elaija a namo bosim tamo ungasari kalil nañgo areqalo gereiyetnirsim soqnim bunuqna Kristus a bqas. Ariya anjam kiye neñgreñq di unu? Anjam agiende. Jeu tamo nañgi na e Tamo Añgro kumbra uge ebibqa e jaqatin koba oqai. ¹³ E ningi olo merñgawai. Elaija agi bej. Bonaqa gulbe kalil nañgi a yqajqa are soqnej qaji agi yeb. Anjam di nami a qa neñgreñyeb unu.”

Yesus a añgro mel aqa jejamuq na mondor uge wiyetej

¹⁴ Onaqa Yesus na aqa añgro qalub nañgi di joqsiqa koba na aisib mana utruq di branteb. Brantosib ñam ateb di Yesus aqa añgro qudei nañgi ti dal anjam qalie tamo qudei ti anjam na qoteqnab unjreb. Tamo ungasari gargekoba nañgi dego Yesus aqa añgro nañgi kainjnresonab unjreb. ¹⁵ Onaqa tamo ungasari kalil nañgi Yesus unsibqa tulan prugugetosib gurgur ti aqa areq bosib minjeb, “O Tamo Koba, bilaq bole.” ¹⁶ Degtib minjanbqa Yesus na aqa añgro nañgi nenemnjrej, “Ningi nañgi ti anjam kiye na qoteqnub?” ¹⁷ Onaqa tamo ungasari nañgo ambleq dena tamo bei brantosiqsa Yesus minjej, “O Qalie Tamo, e ijo añgro mel osi bonum agiende. Ni na a boletqajqa deqa osi bonum. A mondor uge ti. Deqa aqa medabu

geteñyejunu. ¹⁸ Mondor uge dena aqa jejamu ojoqnsiqa mandamq waiyeqnaqa ara gjiriqtoqnsiqa tindanjeqnu. Oqnsiqa maul aiyeqnu. Deqa e na ino aŋgro naŋgi minjronum, ‘Ninjgi mondor uge di wiyyi.’ Minjronumqa naŋgi na wiyyqa yonub keresaiinjrqo.”

¹⁹ Onaqa Yesus a anjam di qusiqa marej, “Ninjgi tamo uŋgasari bini bati endeqa unub qaji nuŋgo areqalo e qa singilatosai bole sai. Bati gembub e ninjgi koba na sosiyqa nuŋgo gulbe di qoboiyoqnqai? Aŋgro mel di ijo areq osi boiy.” ²⁰ Onaqa osi bonabqa mondor uge dena Yesus unsiqa aŋgro di qunjimyonaqa a mandamq aisiqa belbelonaqa aqa medabuq na maul aiyoqnej.

²¹ Onaqa Yesus na aŋgro di aqa abu neneemyej, “Bati gembub a degesoqnej?” Onaqa minjej, “A aŋgro kiñala qa degesoqnej agi bini unu. ²² Mondor uge na a qalsim moirotqa oqnsiqa bati gaigai a ɣamyuwoq o yaq waiyeqnu. Deqa ni na iga aqaryaigwa kereamqa aqaryaige.” ²³ Onaqa Yesus na minjej, “‘Kereamqa’ degsi merbaim. Tamo bei a e qa aqa areqalo singilatqas di a kumbra kalil yqa kere.” ²⁴ Onaqa tamo dena leleñosiqa Yesus minjej, “E ni qa ijo areqalo singilatonum. Ariya ijo areqalo olo gulbeibeqnu. Deqa ni na aqaryaibimqa e geregere ijo areqalo ni qa singilatqai.” ²⁵ Onaqa tamo uŋgasari gargekoba naŋgi gurgur ti bosib Yesus aqa areq di koroeq nabqa Yesus a naŋgi unjrsiqa mondor uge di njirintosiq minjej, “Ni mondor uge. Ni na aŋgro di aqa dabkala getentonum. Ni aqa medabu dego getentonum. Deqa ni aŋgro di uratosim olo aqa

jejamuq gilaim.” ²⁶ Degsi minjnaqa mondor uge a leleñkobaosiqa aŋgro di sinqila na qunjimyosiqa a uratosiq ulañej. Ulañjonaqa aŋgro di a moiyo bułlosiqa ńeiesonaqa tamo qudei nañgi unsib mareb, “A moiqo.” ²⁷ Onaqa Yesus na aŋgro di aqa bañ titonaqa a boleosiq tigelej.

²⁸ Onaqa Yesus aqa aŋgro nañgi aqa areq lumu bosib nenemyeb, “Iga kiyaqa mondor uge di wiqya yonumqa keresaiigwo?” ²⁹ Onaqa Yesus na minjrej, “Niñgi mondor uge deqaji winjrqa osibqqa Qotei pailyoqniy. Dena qujai niñgi na mondor uge winjrib jaraiqab. Gam bei na sai.”

Yesus a marej, “E moisiy olo subq na tigelqai”

³⁰ Onaqa Yesus na aqa aŋgro nañgi olo jogsipa koba na sawa di uratosib Galili sawa ambleq na walwelosib giloqneb. Tamo uñgasari nañgi a qa qalieaib deqa nañgi uliosib giloqneb. ³¹ Giloqnsibqqa gamq di Yesus na aqa aŋgro nañgi anjam endegsi minjrej, “E Tamo Aŋgro. Jeu tamo nañgi na e ojsibqa tamo qudei nañgo bañq di atib lubib moiqai. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.” ³² Onaqa Yesus aqa aŋgro nañgi aqa anjam di geregere poinjrosai. Deqa nañgi a olo nenemyqajqa ulaeb.

Yesus aqa aŋgro yai a ñam ti sqas?

³³ Onaqa Yesus aqa aŋgro nañgi ti gilsib Kaperneam qureq di branteb. Brantosib tal bei gogetosib di sosibqa Yesus na aqa aŋgro nañgi endegsi nenemnjrej, “Niñgi gamq di anjam kiye na qotoqnab?” ³⁴ Onaqa nañgi mequmosib soqneb. Di kiyaqa? Nañgi gamq di Yesus aqa aŋgro yai a nañgi kalil buñjrsim ñam ti sqas deqa anjam na

qotoqneb. ³⁵ Onaqa Yesus a awoosiqa aqa aŋgro 12 naŋgi metnjerenaqa aqa areq bonabqa minjrej, “Tamo bei a ñam ti sqa marsimqa a mati tamo kalil naŋgo kaŋgal tamo soqnem. Osimqa a ñam ti sqas.” ³⁶ Yesus a naŋgi degsi minjrsiqa aŋgro kiñala bei osiqa naŋgo ambleq di tigeltoсиqa olo soqonyosiqa naŋgi minjrej, ³⁷ “Tamo bei a ijo ñam qa are qalsimqa aŋgro kiñala endeqaji bei osim geregereiyqas di a e dego osim geregereibqas. Tamo a e osim geregereibqas di a na e segi geregereibqasai. A na ijo Abu e qarinbej qaji di dego osim geregereiyqas.”

Tamo naŋgi iga jeutgosaieqnub di naŋgi iga koba na wau qujai

³⁸ Onaqa Jon na Yesus minjej, “O Qalie Tam, ni que. Iga tamo bei unem. A ino ñam na mondor uge naŋgi winjreqnaqa iga na unsim saidyem. Di kiyaqa? A iga koba na wauosaieqnu deqa.”

³⁹ Onaqa Yesus na minjej, “Ningi a saidyaib. A ijo ñam na maŋwa bei babtqas di a urur olo e misilinbqa keresai. ⁴⁰ Tam, naŋgi iga jeutgosaieqnub di naŋgi iga koba na wau qujai. ⁴¹ Tam, bei a endegsi are qalqas, ‘Tamo di a Kristus dauryeqnu qaji tamo.’ A degsi are qalsimqa tamo di osim ya tigsim anaiyqas di Qotei na kamba awai bole yqas. Yimqa aqa awai bole di tamo bei na olo yaiyqa keresai.”

Ningi une torei uratiy

⁴² Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei na aŋgro kiñala bei e qa aqa areqalo siŋgilateqnu qaji di osim uneq waiyqas di a kumbra tulan ugedamu yqo. Iga tamo di ojsim meniŋ kobaquja osim sil na

aqa kakroq di tontosim waiyim ya robuq aiqas di kere. ⁴³⁻⁴⁴ Ino banj na ni titmosim uneq waimqa laqnimqa banj di gentosim waiy. Ni degye. Di kiyaqa? Ni banj geno sosimqa une bei yqasai di kere. Di ni ɻambile gaigai sqam. Ariya ni banj aiyel ti sosimqa une yqam di keresai. Di Qotei na ni ɻamyuwoq waimqas. ɻamyuwo di mosoqassai. Gaigai yuoqnqas. ⁴⁵⁻⁴⁶ Ino singa na ni titmosim uneq waimqa laqnimqa singa di gentosim waiy. Ni degye. Di kiyaqa? Ni singa geno sosimqa une bei yqasai di kere. Di ni ɻambile gaigai sqam. Ariya ni singa aiyel ti sosimqa une yqam di keresai. Di Qotei na ni ɻamyuwoq waimqas. ⁴⁷ Ino ɻamdamu na ni titmosim uneq waimqa laqnimqa ɻamdamu di otorosim waiy. Ni degye. Di kiyaqa? Ni ɻamdamu qujai ti sosimqa une bei yqasai di kere. Di Qotei a ino Mandor Koba sosim ni taqatmzas. Ariya ni ɻamdamu aiyel ti sosimqa une yqam di keresai. Di Qotei na ni ɻamyuwoq waimqas. ⁴⁸ ɻamyuwo di mosoqassai. Gaigai yuoqnqas. ɻamyuwoq di tamo nanjo ambli bati gaigai sqab. Naŋgi moreŋqa keresai.”

⁴⁹ Osiqa Yesus a olo marej, “Ijo anjro kalil nanji jaqatiŋ oqnsib sqab. Atraiyo ingiq di bar atoqnsib ɻamyuwo na koiteqnub dego kere.

⁵⁰ “Bar a bole. A qajarara koba. Ariya bar aqa qajarara koboqas di ingi kiye na olo qajararatqas? Di keresai. Dego kere ningi bar bul sosibqa nunjo was naŋgi koba na geregere lawo na laqniy.”

10

Yesus a uŋa uratqajqa anjam marej

¹ Osiqa Yesus a sawa di uratosiqa Judia sawaq gilsiq Jordan ya taqal beiq di soqnej. A di son-aqa tamo uŋgasari gargekoba naŋgi bosib aqaq di koroonabqa aqa kumbra gaigai yoqnej qaji di olo dauryosiqa Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqnej.

² Onaqa Farisi naŋgi olo Yesus aqa areq bosibqa a anjam bei grotimqa quisib naŋgi a ojqajqa deqa laŋa gisaŋyosib endegsib nenemyeb, “Tamo bei na aqa uŋa uratqa kere e? Gago dal anjam degsi unu e?” ³ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Moses a dal anjam kiyersi marej?” ⁴ Onaqa naŋgi na minjeb, “Moses a marej, ‘Tamo bei na aqa ɻauŋ uratqa osimqa pepa bei neŋgreŋyosim yosim di a uratqas.’”

⁵ Onaqa Yesus na minjrej, “Nuŋgo are geteŋgejunu deqa Moses a dal anjam degsi neŋgreŋyosiq ningi engej. ⁶ Ariya ningi quiy. ‘Tulanŋ nami Qotei a mandam ti inŋi inŋi kalil ti gereiyosiqa a tamo uŋa wo dego gereinjrej. ⁷⁻⁸ Deqa tamo bei na aqa ai abu naŋgi uratnjsimqa aqa ɻauŋ wo beterosib jejamu qujaitosib sqab.’ Qotei aqa anjam di neŋgrenq di unu. Deqa tamo uŋa wo naŋgi jejamu qujai sqab. Naŋgi olo jejamu aiyel sqasai. ⁹ Qotei na naŋgi aiyel turtnjrej deqa tamo bei na olo potnjraiq.”

¹⁰ Osiqa Yesus a tal bei gogetosiq di sonaqa aqa angro naŋgi aqa areq bosib aqa anjam deqa nenemyeb. ¹¹ Nenemyonabqa minjrej, “Tamo bei na aqa ɻauŋ uratosim olo uŋa bei oqas di a na aqa ɻauŋ kumbra ugeq waiyqo. ¹² Uŋa a dego aqa gumbuluŋ uratosimqa olo tamo bei oqas di a na aqa gumbuluŋ kumbra ugeq waiyqo.”

Aŋgro du du naŋgi Yesus aqa areq beb

¹³ Onaqa tamo uŋgasari qudei naŋgi naŋgo aŋgro du du joqsib Yesus na aqa ban naŋgo gateq di atetnjrqa marsib Yesus aqa areq beb. Beqn-abqa Yesus aqa aŋgro naŋgi na saidnjrsib minjreb, “Nuŋgo aŋgro du du naŋgi joqsib endeq baib.” ¹⁴ Degsib saidnjrnabqa Yesus na aqa aŋgro naŋgi ŋirinjtnjrsiqa minjrej, “Aŋgro du du naŋgi uratnjrib ijo areq beb. Naŋgi saidnjraib. Tamo uŋgasari naŋgi aŋgro du du deqaji bul sqab di Qotei a naŋgo Mandor Koba sosim naŋgi taqatnjqas. ¹⁵ E bole merŋgwai. Tamo naŋgi aŋgro du du bul sqasai di Qotei na naŋgi osim taqatnjqasai. Deqa a naŋgo Mandor Koba sqasai dego.” ¹⁶ Osiqa Yesus na aŋgro du du naŋgi di soqoŋnjrsiqa aqa ban naŋgo gateq di atetnjerqi naŋgi qa Qotei pailyej.

Ñoro tamo bei a Yesus ombla anjam mareb

¹⁷ Osiqa Yesus a dena tigelosiqa gam dauryosiq gileqnaqa tamo bei urur ti aqa areq bosiq aqa singaq di singa pulutosiqa nenemyej, “O Qalie Tamo Bole, e kumbra bole kiye dauryosiy dena e ŋambile gaigai sqai?” ¹⁸ Onaqa Yesus na kamba minjej, “Ni kiyaqa e tamo bole qa merbonum? Qotei a segi qujai tamo bole. ¹⁹ Ariya ni Qotei aqa dal anjam qalie. Anjam agiende. ‘Ni tamo bei qalsim moiytaim. Ni tamo bei aqa uŋa jejamu ojetaim. Ni bajinjaim. Ni tamo bei aqa jejamu laŋa gisanjyaim. Ni was bei aqa ingi ingi laŋa gisanj na yaiyaim. Ni ino ai abu naŋgo sorgomq di geregere sosimqa nango anjam dauryoqne.’” ²⁰ Onaqa tamo dena olo Yesus minjej, “O Qalie Tamo, e aŋgro kiñala qa dal anjam kalil di dauryosim boqnem agi bini degsi unum.” ²¹ Onaqa

Yesus a tamo di koqyosiqa qalaiyosiq minjej, “Ni dal anjam kalil di dauryosim keretonum. Ariya kumbra qujai ni keretosai. Deqa e ni mermqai. Ni gilsim ino ingi ingi kalil qarinjosim silali osim tamo ingi ingi saiqoji nañgi jeisim enre. Degsim enjrsim bosim e daurbe. Yimqa bunuqna ni lañ qureq di awai bole itqam.” ²² Yesus na tamo di degsi minjnaq quasiqa are tulan gulbekobaiyej. A ingi ingi koba ti soqnej deqa ulatamu ugeiyonaqa ulañej.

²³ Onaqa Yesus na aqa aŋgro nañgi koqnjrsiqa endegsi minjrej, “Tamo ungasari ingi ingi koba ti unub qaji nañgi Qotei na taqatnjsim nañgo Mandor Koba sqa marsibqa lañ qureq oqwajqa banji koba.” ²⁴ Onaqa Yesus aqa aŋgro nañgi aqa anjam di quisibqa tulan prugeb. Onaqa Yesus na olo minjrej, “O ijo aŋgro, niñgi quiy. Tamo ungasari nañgi Qotei na taqatnjsim nañgo Mandor Koba sqa marsibqa lañ qureq oqwajqa tulan banji koba. ²⁵ Kamel a yumba miligiq gilqajqa banji koba. Dego kere tamo ungasari ingi ingi koba ti unub qaji nañgi Qotei na taqatnjsim nañgo Mandor Koba sqa marsibqa lañ qureq oqwajqa tulan banji koba.” ²⁶ Onaqa Yesus aqa aŋgro nañgi aqa anjam di quisibqa olo tulan prugugetosib segi segi maroqneb, “Yesus a anjam degsi mergwo deqa tamo yai nañgi Qotei na eleñjamqa nañgi ñambile gaigai sqa kere?” ²⁷ Onaqa Yesus a nañgi koqnjrsiqa minjrej, “Tamo nañgi segi ñambile sqa keresai. Ariya Qotei na nañgi eleñqa kere. Di kiyaqa? Qotei a kumbra kalil yqa kere.”

²⁸ Onaqa Pita na Yesus minjej, “O Tamor Koba,

ni une. Iga gago iŋgi iŋgi kalil uratosim ni daurmeqnum.” ²⁹⁻³⁰ Onaqa Yesus na minjrej, “E bole merŋgwai. Tamo naŋgi e qa ti ijo anjam bole qa ti are qaloqnsib naŋgo segi tal, naŋgo was naŋgi, naŋgo jaja naŋgi, naŋgo ai abu naŋgi, naŋgo aŋgro naŋgi ti naŋgo wau kalil dego uratnjsib e daurbqab di Qotei na olo tal, was, jaja, ai, aŋgro, wau gargekoba naŋgi enjrqas. Yimqa jeu tamo naŋgi dego bosib naŋgi gulbe enjroqnsqab. Ariya mondon naŋgi ɻambile gaigai sqab. ³¹ Deqa niŋgi quiy. Tamo gargekoba bini ñam koba ti unub qaji naŋgi mondon ñam saiqoji sqab. Ariya tamo gargekoba bini ñam saiqoji unub qaji naŋgi mondon ñam koba ti sqab.”

Yesus a marej, “E moisiy olo subq na tigelqai”

³² Osiqa Yesus na aqa aŋgro naŋgi joqsiqa koba na gam dauryosib Jerusalem aiyoqneb. Aiyoqnsibqa Yesus a namoeqnaqa aqa aŋgro naŋgi bunuqna dauryoqnsibqa are toŋtoŋnjroqnej. Tamo ungasari qudei gam na dauryoqneb qaji naŋgi dego ulaosib aiyoqneb. Onaqa Yesus na aqa aŋgro 12 naŋgi segitnjsiqa a une kiye turqas deqa naŋgi sainjroqnej. ³³⁻³⁴ A na naŋgi endegsi minjrej, “Ningi quiy. E Tamo Aŋgro. Iga Jerusalem aiyeqnum. Dia tamo qudei na e ojsib dal anjam qalie tamo naŋgi ti atra tamo kokba ti naŋgo banq di e atqab. Yimqa naŋgi na ijo jejamu laŋa gisanjyosib merbqab, ‘Ni une ti. Deqa ni moiqam.’ Naŋgi e degsib gisanjbosib e olo ojsib tamo naŋgi Qotei qaliesai qaji naŋgo banq di e atqab. Yimqa naŋgi na e misiliŋboqnsib miselboqnsib bu toqon na e kumbaiŋboqnqab. Osib e ɻamburbasq di lubsib

moiyotbqab. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.”

Jems Jon wo nañgi aiyel tamo kokba sqajqa mareb

³⁵ Onaqa Sebedi aqa ɳiri aiyel Jems Jon wo nañgi Yesus aqa areq bosib minjeb, “O Qalie Tamo, aqo aiyel anjam bei mermonam ni gago anjam dauryqa kere kiyo?” ³⁶ Onaqa Yesus na nañgi aiyel nenemnjrej, “E niñgi kiyerñgwajqa deqa niñgi ijoq bonub?” ³⁷ Onaqa nañgi aiyel na Yesus minjeb, “Mondon ni rian koba ti lañ goge na bosim gago Mandor Koba sosimqa bati deqa ni marimqa aqo aiyel ino ban woq ino ban qonanq di awoqom.”

³⁸ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Anjam niñgi merbonub di aqa utru niñgi geregere poiñgosai. E jaqatin koba oqai. Jaqatin di ya uge uyo bul. E gulbe koba dego oqai. Gulbe di tamo nañgi ya tuqtnjro bul. Jaqatin ti gulbe ti e oqai di niñgi aiyel dego oqa kere e?” ³⁹ Onaqa nañgi na minjeb, “Od, aqo aiyel oqa kere.”

Onaqa Yesus na olo nañgi aiyel minjrej, “Bole, jaqatin e oqai di niñgi dego oqab. Gulbe e oqai di niñgi dego oqab. ⁴⁰ Ariya tamo yai nañgi ijo ban woq ijo ban qonanq di awoqab di e na marqa keresai. Di ijo wau sai. Tamo nañgi Qotei na giltnjrej qaji nañgi segi ijo ban woq ijo ban qonanq di awoqab.”

⁴¹ Yesus aqa angro 10 nañgo ɳamdamuq di Jems Jon wo nañgi na anjam di Yesus minjeb deqa quisib nañgi aiyel qa ɳiriñeb. ⁴² Onaqa Yesus na aqa angro 10 nañgi metnırnaqa aqa areq bonabqa minjrej, “Niñgi qalie, mandor kokba sawa sawa

kalil taqateqnub qaji nañgi nañgo segi ñam soqtinqnsib tamo uñgasari nañgi ñirin na taqatnjreqnub. ⁴³ Ariya kumbra di nuñgoq di saiq. Nuñgo ambleq di anjro bei a ñam ti sqa marsimqa a mati nuñgo wau tamo soqnem. Osim a ñam ti sqas. ⁴⁴ Nuñgo ambleq di anjro bei a tamo kobaquja sqa marsimqa a mati nuñgo kañgal tamo soqnem. Osimqa a olo tamo kobaqujaqas. ⁴⁵ E Tamo Añgro. Ningi ijo kumbra qalieosib degsib dauryoqniy. Ijo kumbra agiende. E na tamo uñgasari nañgi wauetnjreqnum. E deqa bem. Tamo uñgasari nañgi e wauetbqajqa e deqa bosai. Bunuqna e ijo segi ñambile uratosiy tamo uñgasari garkekoba nañgi elenqai.”

Yesus na tamo ñam qandimo boletej

⁴⁶ Osiqa Yesus na aqa anjro nañgi joqsiqa koba na walwelosib aisib Jeriko qureq di branteb. Brantosib Jeriko qure ambleq na walwelosib olo Jeriko uratosib aiyeqnabqa tamo uñgasari tulanç gargekoba nañgi Yesus dauryosib koba na aiyoqneb. Aiyeqnabqa tamo bei ñam qandimyej qaji aqa ñam Bartimeus a gam qalaq di awesosiqa tamo uñgasari nañgi silali qa ñilnjqroqnej. Bartimeus a Timeus aqa ñiri. ⁴⁷ A gam qalaq di awesosiqa anjam endegsi quej, “Yesus Nasaret qaji a beqnu.” A degsi quisqa tulanç lelenjosiq marej, “O Yesus, Devit aqa Ñiri, ni e qa dulame.” ⁴⁸ Onaqa tamo uñgasari gargekoba Yesus dauryosib aiyoqneb qaji nañgi na Bartimeus ñirintosib minjeb, “Ni lelenkobaaim. Kiri.” Degrabsib minjeqnabqa a nañgo anjam quetnjrosai. A olo tulanç lelenjoqnsiq Yesus minjoqnej, “O Devit aqa Ñiri, ni e qa dulame.” ⁴⁹ Onaqa Yesus

a tigelosiqa tamo uŋgasari naŋgi minjrej, “Tamo di metib ijo areq bem.” Onaqa naŋgi na tamo ɣam qandimyej qaji di metosib minjeb, “Ni are siŋgilat. Ni tigel. Yesus a ni metmeqnu.” ⁵⁰ Degsib minjnab qusiqa aqa gara jugo taqal atsiqa urur tigelosiqa Yesus aqa areq bej. ⁵¹ Bonaqa Yesus na nenemyej, “E ni kiyermqajqa deqa ni e qa leleŋoqnam?” Onaqa minjej, “O Tamò Koba, e olo ɣam poibim sawa unqajqa deqa e ni qa leleŋoqnam.” ⁵² Onaqa Yesus na minjej, “Ni e qa ino areqalo siŋgilatonum deqa e ni boletmqai. Deqa ino ɣamdamu olo poimimqa ni aiye.” Degsi minjnaqa aqa ɣamdamu poiyonqa sawa unsiqa tigelosiq Yesus dauryosiq aiyej.

11

Yesus a donki aqa quraq di awoosiq Jerusalem aiyej

¹ Onaqa Yesus aqa angro naŋgi koba na wal-welosib aisib Jerusalem jojomyosib Betfage qure ti Betani qure ti dia branteb. Qure aiyel di agi Oliv mana utruq di unu. Di brantosib Yesus na aqa angro aiyel qariŋnjrsiqa minjrej, ² “Ninji aisib qure bei jojom di unu di brantosib donki bei tontonub unu di unqab. Donki di bunuj tamo bei nami aqa quraq di awoosaioqnej qaji. Ninji donki di unsib sil palontosib titosib osi boyi. ³ Ninji sil palontoqniqbqa tamo bei na nenemŋgwas kiyo, ‘Ninji kiyaqa donki aqa sil palonteqnub?’ Degsi nenemŋgimqa ninji na minjiy, ‘Tamo Koba a wau ti deqa donki qa mergwo.’ Yimqa a na donki qariŋyim ijoq bqas.” ⁴⁻⁵ Yesus a naŋgi aiyel degsi minjrsiq qariŋnjrnaqa aisib gam jojomq di

donki uneb. Donki di tal meq di tontonab sonaq uneb. Unsib sil palonteqnabqa tamo qudei gamq di tigelesoqneb qaji nañgi nañgi aiyel nenem-njreb, “Ninji kiyaqa donki aqa sil palonteqnub?”⁶ Onaqa nañgi aiyel na anjam Yesus a minjrej qaji di tamо nañgi di minjrnab odnjrnabqa donki di osib Yesus aqa areq osi beb.⁷ Bosib nañgo aiyel gara jugo piqtosib donki aqa quraq di tunabqa Yesus a segi donki gogetosiqa quraq di awoej.⁸ Awoonaqa donki a walwelosi aiyeqnaqa tamо ungasari gargekoba nañgi beleñjosib nañgo segi gara jugo piqtelenjosib gamq di tuelenjoqneb. Tamо qudei nañgi nañuq dena ñam bañga giñgeñyosibqa osi bosib di dego gamq di tuelenjoqneb.⁹ Onaqa Yesus a donki quraq di awoosiq walweleqnaqa tamо ungasari namooqneb qaji nañgi ti bunuo-qneb qaji nañgi ti tulan leleñjoqnsibqa maroqneb, “Iga ni qa tulan areboleboleigeqnu. Ni Tamо Koba aqa ñam na bonum deqa a ni tulan geregereime-qnu.¹⁰ Ni gago moma Devit aqa wau osimqa ni kamba gago Mandor Koba sosim iga taqatgwajqa bonum. Deqa iga Qotei lañ goge di unu qaji aqa ñam soqtoqnqom!” Tamо ungasari nañgi degoqnsib lelen ti Yesus dauryoqneb.

¹¹ Onaqa Yesus a walwelosi aisiq Jerusalem di brantosiqa atra tal koba miliq gilej. Gilsiq ingi ingi kalil atra tal miliq di soqnej qaji di ko-qyoqnej. Osiq bilaqtonaqa a olo atra tal koba uratosiq aqa segi angro 12 nañgi joqsiqa koba na puluosib Betani qureq gileb.

Yesus a qura minjej, “Ni olo bunu geitqasai”

¹² Nebeonaqa Yesus aqa aŋgro naŋgi ti olo tigelosib Betani qure uratosib aiyeb. Naŋgi aiy-oqnsibqa gamq di Yesus a mamyej. ¹³ Onaqa a isaq na ɣam atsiqa qura baŋga ti sonaq unsiqa aqa gei unqajqa utruq gilej. Gilsiq unej qura gei bei saiqoji. Geitqa bati sai deqa baŋga segi sonab unej. ¹⁴ Unsiqa qura di minjej, “Ni olo bunu geitqasai. Tamo bei a bosim ino gei bei oqasai.” Degsi minjnaqa aqa aŋgro naŋgi queb.

Yesus na tamo uŋgasari naŋgi atra talq dena winjrej

¹⁵ Onaqa Yesus aqa aŋgro naŋgi ti walwelosi aisib Jerusalem di branteb. Brantosib Yesus a atra tal koba miligiq gilsiq ɣam atej di tamo uŋgasari gargekoba naŋgi ingi ingi qarinqyoqnsibqa dena silali eqnab unjrsiqa naŋgi winjrnaq jaraiyeb. Tamo qudei naŋgi silali piloqneb. Qudei naŋgi binon qarinqyoqnsib dena silali oqneb. Deqa Yesus a naŋgo jar ti jaram ti bilbelyosiqa naŋgi dego winjrnaq jaraiyeb. ¹⁶ Osiga tamo uŋgasari atra tal miligiq di ingi ingi osi laqneb qaji naŋgi dego said-njrsiqa winjrnaq jaraiyeb. ¹⁷ Naŋgi kalil jaraiyenqabqa Yesus na minjrej, “Qotei aqa anjam bei nami endegsib neŋgrenyebunu, ‘Ijo tal endi tamo uŋgasari kalil naŋgo pailyqajqa tal.’ Qotei aqa anjam degsi unu. Ariya niŋgi na olo tal endi ugetonubqa a bajin tamo naŋgo tal bulqo.”

¹⁸ Onaqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo naŋgi ti Yesus aqa anjam di quisibqa naŋgi a qa ulaosib a qalib moiqajqa gam ɣamoqneb. Di kiyaqa? Tamo uŋgasari kalil naŋgi Yesus aqa anjam quqwajqa tulaj arearetnjroqnej deqa.

19 Ariya bilaqtonaqa Yesus aqa aŋgro naŋgi koba na olo Jerusalem uratosib gileb.

Qura a laosiq moiyej

20 Nebeonaqa Yesus aqa aŋgro naŋgi ti olo tigelosib gam dauryosib aiyoqnsib qura di olo uneb utru ti kalil laosiq moiyej. **21** Onaqa Pita a Yesus aqa anjam nami qura minjej qaji deqa olo are qalsiqa Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni unime. Qura ni ya ŋirin̄tem qaji agi laosiq moiqo.” **22** Onaqa Yesus na aqa aŋgro naŋgi endegsi minjrej, “Nin̄gi Qotei qa nuŋgo areqalo singilatiy. **23** E bole mern̄gawai. Tamo bei a areqalo aiyeltqasai di a mana kobaquja endi minjgas, ‘Ni tigelosim yuwalq aiye.’ Aqa are miliqiq di a endegsi are qalqas, ‘Bole, mana di a ijo anjam dauryqas.’ Degtis are qalqas di mana a aqa anjam dauryosim tigelosim yuwalq aiqas. **24** Deqa nin̄gi quiy. Nin̄gi ingi bei qa Qotei pailyqa osibqa endegsib are qaliy, ‘In̄gi di Qotei na egwas.’ Degtis are qalsib pailyqab di a na engwas. **25** Deqa nin̄gi Qotei pailyqa osibqa tamo bei qa anjam soqnimqa nin̄gi na aqa une kobotosib Qotei pailyiy. Yimqa nuŋgo Abu laj qureq di unu qaji a kamba nuŋgo une kalil kobotetŋwas. **26** Ariya nin̄gi tamo di aqa une kobotetqasai di nuŋgo Abu laj qureq di unu qaji a dego nuŋgo une kobotetŋwasai.”

Juda naŋgi na Yesus nenemyeb, “Ni singila qabe na osimqa kumbra endi yeqnum?”

27 Osiqa Yesus a aqa aŋgro naŋgi koba na walwelosib aisib olo Jerusalem di branteb. Brantosib Yesus a atra tal koba miliqiq gilsiq dia walweleqnaqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo

naŋgi ti Juda gate naŋgi ti Yesus aqa areq bosib nenemyeb, ²⁸ “Ni iga merge. Ni siŋgila qabe na osimqa kumbra endi yeqnum? Yai na ni qariŋmej deqa ni bosim wau endi yeqnum?”

²⁹ Onaqa Yesus na minjrej, “E kamba anjam bei niŋgi nenemŋgwai. Nenemŋgitqa niŋgi e merbibqa e yai na qariŋbonaq bosim wau endi yeqnum di ubtosiy mernŋgwai. ³⁰ Niŋgi na merbiy. Yai na Jon qarinyonaqa bosiqa tamo ungasari naŋgi yansnijro-qnej? Qotei na kiyo? Tamo bei na kiyo?”

³¹ Onaqa naŋgi Yesus aqa anjam di quisibqa segi segi qairosib mareb, “Iga Yesus minjqom, ‘Qotei na Jon qarinyej,’ degsi minjqom di a iga mergwas, ‘Kiyaqa niŋgi Jon aqa anjam quetosai?’ ³² Ariya iga minjqom, ‘Tamo bei na Jon qarinyej,’ degsi minjqom di dego keresai.” Naŋgi tamo ungasari naŋgi ulainjrsib deqa degsib qaireb. Di kiyaqa? Tamo ungasari naŋgi maroqneb, “Jon a Qotei aqa med-abu o qaji tamo bole.” ³³ Naŋgi degsib qairosib olo Yesus minjeb, “Yai na kiyo Jon qarinyej di iga qaliesai.” Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Niŋgi degsib merbonub deqa e dego yai na qariŋbonaq bosim wau endi yeqnum di niŋgi mernŋwasai.”

12

Wain wau qayawo anjam

¹ Yesus na Juda tamo kokba naŋgi degsi minjrsiqa olo yawo anjam bei endegsi minjrej, “Tamo bei a tigelosiqa aqa wauq gilej. Gilsiq a wain sil yageleŋosiqa jeŋ qosej. Qoso koboonaqa meniŋ qura gogeq di tabir kuru bul gereiyej. Wain sil geitimqa wain gei koroiyosib paraparaiyosib aqa

ya dia bilentqajqa deqa gereiyej. Osiqa wauq di tal atsiqa wau taqato tamo qudei nañgo bañq di aqa wau uratetnjsiqsa sawa isaq gilsiq di soqnej.

² Sonaqa wain gei melionaqa a na aqa kañgal tamo bei qarinyonaqa wau taqato tamo nañgoq aisiqa minjrej, ‘Wau lanja na e qariñbqo bonum. Deqa niñgi wain gei ebibqa e na osi gilqai.’ ³ Degsi minjrnaqa nañgi na a ojsib qalougetosib wiyonab lanja puluosiq gilej. ⁴ Gilnaqa wau lanja na olo kañgal tamo bei qarinyonaq ainaqa a dego ojsib aqa gate paratetosib tulañ ugeugeiyeb. ⁵ Onaqa wau lanja na olo kañgal tamo bei qarinyonaq ainaqa a dego qalougetosib moiyyoteb. Olo kañgal tamo gargekoba nañgi qariñjreqnaqa aiyeqnab qudei ñumugettoqneb. Qudei moiyyotnjqroqneb. ⁶ Onaqa wau lanja a endegsi are qalej, ‘Ijo segi añgro qujai e na tulañ qalaqalaiyeqnum qaji di qariñyit aiqas di nañgi a qalqasai. Nañgi aqa anjam quetqab.’

⁷ Degsi are qalsiqa aqa segi ñiri qarinyonaq aiyej. Aiyeqnaqa wau taqato tamo nañgi a unsibqa segi segi qairosib mareb, ‘Tamo a bqo endi wau lanja aqa segi ñiri. A na aqa abu aqa injgi injgi kalil oqas. Deqa iga a qalsim moiyyotosimqa wau endi iga na oqom.’ ⁸ Degrabsib marsibqa wau lanja aqa ñiri ojsib qalnab moinaqa aqa jejamu osib wau qalaq di waiyeb.

⁹ “Deqa niñgi kiyersib are qalonub? Wau lanja a bosimqa wau taqato tamo uge nañgi di kiyern-jrqas? E niñgi merñgwai. A bosim nañgi ñumsim moiyyotnjqroqneb. Osim aqa wau di olo yainjrsim tamo qudei nañgo bañq di uratetnjsiqsa sawa nañgi na kamba taqatesqab.

10 “Qotei aqa anjam bei unu. Niñgi anjam di nami sisiyosai kiyo? Anjam agiende,
‘Tal gereiyo qaji tamo nañgi na tal ai arqsibqa uge qa marsib taqal waiyeb.

Onaqa tal ai di Qotei na olo osiq tumaq di tigeltej unu.

Tal ai di tal siñgilatqajqa deqa tigeltej.

11 Tamo Koba a segi na tal ai di tigeltej deqa iga unsim mareqnum,

“Tal ai di tulañ bolequja.” ’ ’

12 Onaqa Juda tamo kokba nañgi yawo anjam di quisib endegsib qalieeb, Yesus a yawo anjam dena nañgo jejamuq di une qametnjrej. Nañgi degsib qalieosib deqa Yesus ojqa mareb. Ariya nañgi tamo uñgasari nañgi ulainjrsib deqa nañgi Yesus ojqa uratosib jaraiyeb.

“Iga Sisar takis yqom e?”

13-14 Juda tamo kokba nañgi jaraiyosib Farisi nañgi ti Herot aqa wau tamo qudei ti nañgoq aisib minjreb, “Niñgi Yesus aqaq gilsib anjam bei nene-myibqa a anjam grotim iga qusim ojgom.” Degrésib minjrsib nañgi qariñjnab Yesus aqa areq gilsib minjeb, “O Qalie Tamo, iga qalie, ni anjam bole maro qaji tamo. Ni anjam bole segi tamo uñgasari nañgi minjroqnsim Qotei aqa kumbra osornjreqnum. Ni tamo ñam ti nañgi anjam bei minjroqnsim olo tamo ñam saiqoji nañgi anjam bei minjrosaieqnum. Ni anjam qujai tamo kalil nañgi minjreqnum. Deqa ni iga merge. Iga Sisar takis yqom e? Yqasai e? Ni kiyersi are qalonum?”

¹⁵ Onaqa Yesus a naŋgo gisaŋ anjam di poiyon-aqa minjrej, “Kiyaqa ningi e anjam bei grotitqa qusib e ojqajqa deqa gisaŋbeqnub? Meniŋ silali bei osi boiy. Osbab e unqai.” ¹⁶ Degsi minjrnaqa naŋgi meniŋ silali bei osi bosib osoryonab unsiqa minjrej, “Meniŋ silali quraq endi tamo yai aqa ulatamu ti ñam tiunu?” Onaqa naŋgi na minjeb, “Di Sisar aqa.” ¹⁷ Onaqa a na minjrej, “Deqa Sisar aqa iŋgi iŋgi a qa olo yiy. Qotei aqa iŋgi iŋgi a qa olo yiy.” Onaqa naŋgi Yesus aqa anjam di qusibqa tulaŋ prugugeteb.

Tamo moreŋo qaji naŋgi olo subq na tigelqab

¹⁸ Onaqa bati deqa Sadyusi tamo qudei naŋgi Yesus aqa areq beb. Sadyusi naŋgi mareqnub, “Tamo moreŋo qaji naŋgi olo subq na tigelqasai.” Deqa naŋgi bosib Yesus endegsib minjeb, ¹⁹ “O Qalie Tamo, ni que. Moses a nami dal anjam endegsi neŋgrenyej, ‘Tamo bei a moiymqa aqa uŋaŋ aŋgro saiqoji soqnimqa aqa was bei na olo uŋa qobul di osim aqa was moiyej qaji aqa aŋgro ñambabtetqas.’ Moses a nami dal anjam degsi neŋgrenyej. ²⁰ Deqa ni que. Was 7 naŋgi soqneb. Naŋgo was matu a uŋa osiqa moiyej. A aŋgro saiqoji. ²¹ Onaqa aqa was yala na olo uŋa qujai di osiqa a dego moiyej. A aŋgro saiqoji. Onaqa aqa was yala na olo uŋa di ej. Osiqa a dego moiyej. A aŋgro saiqoji. ²² Was 7 kalil naŋgi uŋa qujai di osib moreŋeb. Naŋgi aŋgro saiqoji. Naŋgi kalil moreŋonabqa ariya bunuqna uŋa di a dego moiyej. ²³ Deqa ni iga merge. Mondon subq na tigelo batiamqa tamo kalil naŋgi subq na tigelabqa uŋa

di a yai aqa ḥauṇ tīntiṇ sqas? Ni qalie, was 7 kalil naŋgi uŋa qujai di eb.”

²⁴ Onaqa Yesus na minjrej, “Qotei aqa anjam nengrenq di unu qaji di aqa damu niŋgi poiŋgosai e? Qotei aqa singila dego niŋgi poiŋgosai e? Od, niŋgi poiŋgosai. Utru deqa niŋgi anjam grotonub. Grotosib agi nenembonub. ²⁵ Mondonj tamo ungasari naŋgi subq na tigelosibqqa naŋgi uŋatqasai. Naŋgi tamotqasai. Naŋgi lan aŋgro bul laŋa sqab.

²⁶ “Niŋgi quiy. Tamo naŋgi moisib olo subq na tigelqab anjam di aqa utru Moses a nami babtosiq nengrenyej. Di niŋgi sisiyosai kiyo? Nam mariŋ miligiq di pulonqeinqaqa Qotei a ḥam pulonq di sosiqa Moses metosiq endegsi minjej, ‘E Abraham aqa Qotei. E Aisak aqa Qotei. E Jekop aqa Qotei.’ ²⁷ Qotei na Moses degsi minjej deqa iga qalieonum, Qotei a tamo moreno qaji naŋgo Qotei sai. A tamo ḥambile so qaji naŋgo Qotei. Anjam di niŋgi tulanj grotonub!”

Dal anjam kiye a tulanj bolequja?

²⁸ Onaqa dal anjam qalie tamo bei a bosiqä Yesus a Sadyusi naŋgi ti anjam na qoteqnab unjrej. Yesus a geregere Sadyusi naŋgi kamba anjam minjrnaqa quisiqä Yesus nenemyej, “Qotei aqa dal anjam kiye a segi qujai tulanj bolequja? Dal anjam kiye a dal anjam kalil buŋnjrejunu?”

²⁹ Onaqa Yesus na minjej, “Dal anjam tulanj bolequja agi mermqai. ‘O Israel niŋgi quiy. Gago Tamo Koba Qotei a segi qujai Tamo Koba. ³⁰ Deqa ni ino Tamo Koba Qotei a tulanj qalaqlaiyime. Qalaqlaiyosim ino are miligi ti ino qunuŋ ti ino areqalo ti ino singila ti kalil a yekritime.’ Dal

anjam di a segi qujai tulañ bolequja. A na dal anjam kalil bunñnjrejunu. ³¹ Ariya dal anjam deqaji bei dego mermqai. Dal anjam agiende. ‘Ni ino segi jejamu gereiyeqnum dego kere ino was nañgi degsim geregereinjroqnime.’ Dal anjam boledamu aiyel agi e na mermonum. Dal anjam deqaji bei saiqoji.”

³² Onaqa dal anjam qalie tamo dena kamba Yesus minjej, “O Qalie Tamo, ni bole maronum. Qotei a segi qujai. Qotei bei saiqoji. ³³ Iga a tulañ qalaqlalaiyosim gago are miligi ti gago powo ti gago singila ti kalil a yekritqom di kumbra bolequja. Iga gago segi jejamu gereiyeqnum dego kere gago was nañgi degsim geregereinjroqnqom di degó kumbra bolequja. Dal anjam aiyel di tulañ boledamu. Iga ingi ingi Qotei atraiyqom di laña kiñala. Iga ingi bei ñamyuwo na koitosim Qotei atraiyqom di degó laña kiñala. Ariya iga dal anjam aiyel di dauryqom di tulañ bolequja.”

³⁴ Dal anjam qalie tamo di a tulañ poiyonqa anjam degsi marnaqa Yesus a quasiq minjej, “Ni anjam tulañ boledamu maronum. Deqa sokiñala Qotei na ni taqatmosim ino Mandor Koba sqas.”

Onaqa tamo ungasari nañgi olo anjam bei Yesus nenemyqajqa ulae.

Kristus a kiyersim Devit aqa ñiri sqas?

³⁵ Onaqa Yesus a atra tal koba miliq di sosiqa Qotei aqa anjam plaltoqnej. Osiqa tamo ungasari nañgi anjam bei endegsi minjrej, “Dal anjam qalie tamo nañgi kiyaqa mareqnub, ‘Kristus a Devit aqa ñiri’? ³⁶ Devit a nami marej, ‘Kristus a ijo Tamo

Koba.’ Agi Mondor Bole na Devit aqa medabu singilatetonaqa a endegsi marej,
‘Tamo Koba a na ijo Tamo Koba minjej,
“Ni ijo ban woq endi awo.

Awesoqnimqa e ino jeu tamo kalil naŋgi elejosiy
ino sorgomq di atitqa ni na naŋgi taqatnijro-qnqam.”’

³⁷ Niŋgi uniy. Devit a marej, ‘Kristus a ijo Tamo Koba.’ Deqa Kristus a kiyersim Devit aqa njiri sqas?’

Dal anjam qalie tamo naŋgi kumbra uge uge yoqneb

Tamo uŋgasari gargekoba naŋgi sosibqa Yesus aqa anjam quqwaqja tulan̄ arearetnjroqnej.

³⁸ Yesus a anjam bei endegsi plaltosiq minjrej, “Niŋgi dal anjam qalie tamo naŋgo kumbra uge geregere tenemtoqniy. Naŋgi koro sawaq di tamo uŋgasari naŋgi na naŋgo ñam soqtetnjsib baŋ ojetnjqajqa deqa gara olekokba jugoqnsib laqnub. ³⁹ Naŋgi Qotei tal miliqq di, goiyo kokbaq di sosibqa tamo ñam ti naŋgo awo jaramq di awooqnqajqa deqa areboleboleinjreqnu. ⁴⁰ Naŋgi uŋja qobul naŋgi gisaŋnjroqnsibqa naŋgo tal ti ingi ingi ti laŋa yainjreqnub. Osib tamo uŋgasari naŋgi na unjrsib naŋgo ñam soqtetnjqajqa deqa pailyo olekokba yeqnub. Deqa mondon̄ Qotei na naŋgi awai tulan̄ ugedamu enjrqas.”

Uŋja qobul aqa silali kiñala soqnej di Qotei yekritej

⁴¹ Osiqa Yesus a atra tal miliqq di sosiqa silali ato qaji kulum jojomq di awoej. Awoosiqa ñam atej di tamo uŋgasari naŋgi boqnsib silali ateqnab

unjroqnej. Ñoro tamo gargekoba nañgi boqnsib silali tulan̄ kokba atoqneb. ⁴² Onaqa uña qobul bei ñoro tulan̄ saiqoji a dego bosiqqa meniñ silali kiñilala aiyel segi atej. ⁴³ Atnaqa Yesus na unsiqa aqa aŋgro nañgi metn̄jrnaqa aqa areq bonabqa minjrej, “E bole mern̄gwai. Úña qobul endi a ñoro tulan̄ saiqoji. Deqa a na ñoro tamo kalil nañgi buñnjrsiqa silali kobaquja atqo. ⁴⁴ Ñoro tamo nañgi silali koba ejunub. Nañgi oto kiñala segi ateqnub. Ariya uña qobul endi a silali tulan̄ sai bole sai. Aqa meniñ silali kiñilala aiyel segi naj agi atekritqo.”

13

Bunuqna jeu tamo nañgi na atra tal niñaqyqab

¹ Osiqa Yesus na aqa aŋgro nañgi joqsiqa koba na atra tal koba uratosib giloqnsibqa aqa aŋgro bei na minjej, “O Qalie Tamo, ni unime. Atra tal endi tulan̄ bolequja. Atra tal walato qaji meniñ di tulan̄ boledamu!” ² Onaqa Yesus na kamba minjej, “Atra tal ni unonum endi bunuqna jeu tamo nañgi na bosib tulan̄ niñaqyosib aqa meniñ kalil paraparainjrsibqa taqal breinjrqab. Yimqa meniñ bei meniñ bei aqa quraq di sqasai. Meniñ kalil segi segiqab.”

Gulbe kobaquja bunuqna brantqas

³ Osiqa Yesus a Oliv manaq oqsiq atra tal areiyoſiq awesonaqa Pita na Jems na Jon na nañgi qalub Yesus aqa areq bosib lumu nenemyeb, ⁴ “Ni iga merge. Bati gembu jeu tamo nañgi bosib atra tal endi niñaqyqab? Niñaqyqa osibqa kumbra kiye namoqna brantim iga unsim poigwas, ‘Bati di jojomqo?’”

⁵ Onaqa Yesus na minjrej, “Ninji geregere ñam atoqniy. Tamo qudei na ninji gisanjo uge. ⁶ Bunuqna gisañ tamo gargekoba nañgi ijo ñam na bosib tamo uñgasari nañgi minjroqnqab, ‘E Kris-tus.’ Degtisib tamo uñgasari tulañ gargekoba nañgi gisa gisanjnroqnqab.

⁷ “Bunuqna sawa bei bei qaji nañgi añ na qotokobaoqnqab. Ninji deqa qusib ulaaib. Qotei a nami marej, ‘Kumbra di brantqas.’ Deqa bran-tem. Ariya kumbra di brantimqa diñø bati urur brantqasai. Soboleiyosim brantqas. ⁸ Bati deqa sawa bei ti sawa bei ti qotoqnqab. Mandor qudei nañgi tigeloqnsibqa mandor qudei nañgi qoto it-njroqnqab. Sawa bei beiq di mimiñ kokba ti mam ti inji saio bati brantelenqas. Kumbra kalil di uña añgrotqa osiqa mati jaqatñi kiñala eqnu dego kere.

⁹ “Deqa ninji geregere ñam atoqniy. Kum-bra kalil di brantosaisoqnimqa Juda nañgi na bosib ninji ojelenjosib anjam pegiyo talq di ninji tigelñgoqnqab. Osib nañgo Qotei tal miliqiñ di ninji kumbaingoqnsib olo ninji joqoqnsib Rom nañgo gate ti nañgo mandor ti nañgo ulatamuq di ninji tigelñgoqnqab. Yimqa ninji ijo anjam bole palontoqnsib nañgi minjroqnqab. ¹⁰ Sawa sawa kalilq di dego ninji ijo anjam bole ubtosib mare mare laqnibqa tamo uñgasari nañgi quoqn-qab. Amqa diñø bati brantqas. ¹¹ Nañgi na ninji ojoqnsib anjam pegiyo talq di tigelñgoqniqbqa ninji endegsib are qalaib, ‘Iga na kamba anjam kiyersi minjrqom?’ Ninji degaib. Bati deqa Qotei na powo engoqnimqa ninji kamba anjam minjroqn-qab. Ninji segi na anjam minjrqasai. Mondor Bole

na nuŋgo medabu siŋgilatetŋim niŋgi anjam marqab. ¹² Bati deqa kumbra uge endeqaji brantqas. Tamo qudei na naŋgo segi was naŋgi ojoqnsib qaja tamo naŋgo baŋq di atoqnibqa naŋgi na naŋgi ñumoqnib moreŋoqnnqab. Tamo qudei na naŋgo segi aŋgro naŋgi degsib ojoqnnqab. Aŋgro qudei na naŋgo segi ai abu naŋgi jeutnjroqnsib ojoqnsib qaja tamo naŋgo baŋq di atoqnibqa naŋgi na naŋgi ñumoqnib moreŋoqnnqab. ¹³ Niŋgi ijo ñam ejunub deqa tamo kalil naŋgi niŋgi qa are tulan ueginjroqnnqas. Ariya niŋgi ijo ñam siŋgila na ojsib gilsib diŋo bati itqab di Qotei na niŋgi elenqas.”

Ingi tulan ugedamu brantqas

¹⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “Diŋo batiamqa ingi tulan ugedamu a Qotei aqa getento warum miligiq di tigelesoqnim niŋgi unqab.” E Mak. Tamo uŋgasari ijo anjam endi sisiyeqnub qaji naŋgi geregere sisiyosib poinjrem. Poinjrim marqab, bole. Osiqa Yesus na aqa aŋgro naŋgi olo endegsi minjrej, “Niŋgi ingi ugedamu di unsibqa bati deqa tamo uŋgasari Judia sawaq di unub qaji naŋgi jaraiyosib manaq oqoqujatebe. ¹⁵ Tamo uŋgasari tal meq di unub qaji naŋgi jaraiqa oqnsib ingi ingi oqa osibqa olo warum miligiq gilaib. Naŋgi jaraiyoqujatebe. ¹⁶ Tamo uŋgasari wauq di unub qaji naŋgi jaraiqa oqnsib naŋgo gara jugo oqa osibqa olo puluosib qureq baib. Naŋgi torei dena jaraiyoqujatebe. ¹⁷ Bati deqa uŋga gumaŋ ti uŋga aŋgro mom ti naŋgi jaraiyo baŋgioqnsib gulbe koba oqab. ¹⁸ Deqa niŋgi endegsib pailyoqniy, ‘Gulbe di awa bati qa brantaiq.’ ¹⁹ Niŋgi degsib pailyoqniy. Di kiyaqa? Bati deqa tamo uŋgasari naŋgi gulbe

tulañ kobaquja oqab. Gulbe deqaji nami brantsaioqnej. Qotei na mandam atej bati deqa gulbe deqaji brantosai dena bosi bosiq agi bini unum. Bunuqna laña ambleq di dego brantqasai. Agi bati qujai deqa brantqas. ²⁰ Gulbe di aqa bati Tamo Koba a na truqutqas. A na truqutqasai di tamo ungasari kalil nañgi padalekritqab. Aqa segi tamo ungasari nami giltnjrej qaji nañgi padalaib deqa a na gulbe di aqa bati truqutqas.

²¹ “Bati deqa tamo qudei na mern̄gwab, ‘Ningi uniy. Kristus a bqo agiende’ o ‘Kristus a bqo agide.’ Degsib mern̄gibqa niñgi nañgo anjam quetnjraib. ²² Tamo qudei nañgi bosib gisanjosib maroqnnqab, ‘E Kristus.’ Qudei nañgi maroqnnqab, ‘E Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.’ Degsib maroqnsib mañwa kokba gargekoba babtoqnnqab. Nañgo mañwa dena nañgi na tamo ungasari kalil areqalo niñaqyetnjroqnnqab. Osib Qotei aqa segi tamo ungasari nami giltnjrej qaji nañgo areqalo dego niñaqyetnjrqajqa waquoqnnqab. ²³ Deqa ningi geregere ñam atsib soqniy. Kumbra kalil di brantosaisonqa e namoqna mern̄gonum.”

Tamo Añgro a siñgila ti riañ ti bqas

²⁴ Osiga Yesus a olo marej, “Gulbe kalil di nañgo bati koboamqa señ ambruqas. Bai dego suwanqasai. ²⁵ Bongar nañgi lañ goge na ululonjosib mandamq aiyelenqab. Lañ goge dia ingi ingi kalil reñginyeleñqab. ²⁶ Bati deqa e Tamo Añgro siñgila ti riañ koba ti lañbiq na mandamq aiyoqnit tamo ungasari nañgi tarosib e nubqab. ²⁷ Yimqa bati deqa e na ijo lañ añgro nañgi qarinjnjritqa nañgi sawa sawa kalil keretosib Qotei aqa segi tamo

unjasari nami giltnjrej qaji naŋgi laŋ utru utruq na koroinjrqab.”

Niŋgi qura qa yawo anjam dena poiŋgem

²⁸ Osiqa Yesus a olo marej, “E na qura qa yawo anjam niŋgi merŋgitqa dena geregere poiŋgem. Qura baŋga qalsim olo ñalguyoqnimqa niŋgi unsib qalieqab, ‘Seŋ aqa bati jojomqo.’ ²⁹ Dego kere kumbra kalil e ubtosim merŋgonum qaji endi brantimqa niŋgi unsib endegsib qalieoiy, ‘Bole, Kristus bqajqa bati jojomqo. A siraŋmeq di tigele-junu.’ ³⁰ E bole merŋgwai. Tamo unjasari bini bati endeqa unub qaji naŋgi kalil moreŋosaisoqnibqa kumbra kalil endi brantqas. ³¹ Laŋ ti mandam ti koboqab. Ariya ijo anjam koboqa kerasai.”

Yesus bqajqa bati di tamo bei a qaliesai

³² Osiqa Yesus a olo marej, “Ijo bqajqa bati tamo qujai bei a qaliesai. Laŋ aŋgro naŋgi qaliesai. E Qotei aqa Niri e segi dego qaliesai. Ijo Abu a segi qalie.

³³ “Niŋgi ijo bqajqa bati qaliesai deqa niŋgi geregere ɻam atsib soqniy. ³⁴ Ijo bqajqa bati di tamo bei a sawa isaq gilej degó kere. A gilqa osiqa aqa kāŋgal tamo naŋgo baŋq di aqa tal ti ingi ingi ti uratetnjsiqa naŋgi wau segi segi enjrej. Aqa kāŋgal tamo bei minjej, ‘Ni siraŋmeq di tigelesosim geregere ɻam atoqne.’ ³⁵ Degsi minjej. Dego kere niŋgi geregere ɻam atsib soqniy. Di kiyaqa? Tal lanja a olo bqajqa bati niŋgi qaliesai. A bilaq kiyo, qolo kiyo, tuwe anjam oqnimqa kiyo, nobqolo kiyo bqas. ³⁶ A boqujatosim niŋgi ɻereŋesooqniq nūŋgaim deqa niŋgi geregere ɻam atsib soqniy. ³⁷ E anjam merŋgonum qaji endi tamo kalil naŋgi degó

minjreqnum. Ijo anjam agiende, ‘Ninji geregere ñam atsib soqniy.’ ” Yesus na aqa aŋgro naŋgi degsi minjrej.

14

Juda tamo kokba naŋgi Yesus qalib moiqajqa gam ñamoqneb

¹ Onaqa Juda naŋgo yori bati koba jojomej. Yori bati di aqa ñam Bem Tiyosai Qaji Uyqajqa Bati. Qotei a nami Israel naŋgi Isip sawaq di padalqa laqnabqa aqaryainjrej. Deqa olo are qalqajqa bati jojomej. Bati aiyel soqnej. Deqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo naŋgi ti endegsib nenemoqneb, “Iga kiyersim Yesus lumu na ojsim qalsim moiyatqom?” ² Osib mareb, “Iga yori bati qa Yesus ojqasai. Ojqom di tamo uŋgasari naŋgi iga nugsib ñirinjosib qoto tigelto uge.”

Uŋja bei a goreŋ quleq ti osiq Yesus aqa gateq di bilentej

³ Onaqa Yesus a Betani qureq gilsicha tamo bei nami yu na aqa jejamu ugeelenjej qaji aqa ñam Saimon aqa talq di soqnej. Sosiqa ingi ueqnaqa uŋja bei a goreŋ quleq ti tulan boledamu silali kobaquja na awaiyej qaji di jalinjaq jigsicha osi bosiqa aqa medabu paratosicha Yesus aqa gateq di bilentej. ⁴ Onaqa tamo qudei tal miligiq di awesoqneb qaji naŋgi uŋja di aqa kumbra unsibqa ñirinjosib segi segi maroqneb, “Uŋja di a kiyaqa goreŋ di laŋa ñanguiyqo? ⁵ A goreŋ di osiq tamo qudei enjrqa qamu meniŋ silali 300 yonub qamu gilsiq tamo ingi ingi saiqoji naŋgi jeisi enjrqa qamu di kere.” Osib naŋgi uŋja di ñirinjeb. ⁶ Onaqa Yesus

na kamba minjrej, “Nin̄gi kiyaqa uña di gulbe yeqnub? A kumbra bole ebqo. ⁷ Tamо ingi ingi saiqoji nañgi batı gaigai nin̄gi ti sqab. Deqa nin̄gi na nañgi aqaryainjrqa are soqnimqa aqaryainjro-qniy. Ariya e batı gaigai nin̄gi ti sqasai. ⁸ E moiqai. Moiyitqa e subq atqab. Uña di a e qa are qalsiqä ijo jejamuq di goreñ bilentosiq dena ijo jejamu subq atqajqa gereiyetbqo. A na kumbra di e qa yqa kere agi yqo. ⁹ E bole mern̄gawai. Bunuqna ijo wau tamo nañgi sawa sawa kalilq di ijo anjam bole mare mare laqnsibqa uña endena kumbra ebqo qaji deqa are qaloqnsib a qa saoqnnqab.”

Judas a Yesus osim atra tamo kokba nañgo banq di atqas

¹⁰ Onaqa Judas Iskariot a tigelosiqa atra tamo kokba nañgoq gilej. Judas a Yesus aqa añgro 12 nañgi deqaji bei. A nañgoq gilsiqä minjrej, “E Yesus osiy nuñgo banq di atqai.” ¹¹ Degsi minjrnaqa nañgi quhib tulaq areboleboleinjrnaqa minjeb, “Ni Yesus osim gago banq di atimqa iga ni silali emqom.” Degsib minjnabqa a gilsiqä a Yesus osim nañgo banq di atqajqa gam ñamoqnej.

Yesus aqa añgro nañgi ti yori bati aqa ingi uyeb

¹² Ariya Bem Tiyosai Qaji Uyqajqa Bati bran-tej. Qotei a nami Israel nañgi endegsi minjrej, “Niñgi kaja du du nañgi ñumeleñosib sirañmeq di len̄ liyibqa e na unsiy niñgi uratñgawai. E nin̄gi padaltn̄gwasai.” Qotei a nami Israel nañgi degsi minjrej. Kumbra deqa olo are qalqajqa yori bati brantonaqa Juda nañgi mareb, “Iga kaja du du nañgi ñumeleñosim Qotei atraiyqom.” Onaqa bati

deqa Yesus aqa aŋgro naŋgi na endegsib nene-myeb, “Ni iga merge. Iga aisim tal qabia yori bati aqa ingi ingi gereiyetmonamqa ni ingi uyqam?”

¹³ Onaqa Yesus na aqa aŋgro aiyel qariŋnjrsiqa minjrej, “Niŋgi aiyel aisib qure ambleq di tamo bei ya nobu qoboiyosim giloqnim gamq di itosib dauryiy. ¹⁴ Niŋgi a dauryosib tal a gogetqas qaji di miligiq gilsib tal lanja endegsib minjiy, ‘Qalie Tamo a marqo, “E ijo aŋgro naŋgi koba na awoosim yori bati aqa ingi uyqajqa warum a qabi unu?”’ ¹⁵ Niŋgi degsib minjibqa a na warum kobaquja bei gogeqsi unu di niŋgi os-orŋgwas. Warum dia nami jar ti awo jaram ti atelenjeb unu. Niŋgi aiyel aisib warum dia gago ingi ingi gereiyelenjoiy.” ¹⁶ Onaqa naŋgi aiyel qure miligiq aisib anjam kalil Yesus na minjrej qaji degsi brantonab unsibqa ingi ingi kalil warum dia gereiyelenjeb.

¹⁷⁻¹⁸ Onaqa bilaqtonaqa Yesus aqa aŋgro 12 naŋgi ti koba na aisib tal gogetosib awoosib ingi uyoqnsibqa Yesus a naŋgi endegsi minjrej, “E bole merŋgwai. Niŋgi ijo aŋgro 12. Nuŋgo ambleq dena aŋgro bei a tigelosim e osim tamo qudei naŋgo banq di atqas. Aŋgro di agi iga koba na ingi uyeqnum.” ¹⁹ Degsi minjrnaq quisibqa are tulan gulbekobainjrnaqa segi segi Yesus nenemy-oqneb, “O Tamo Koba, ni e qa kiyo maronum?” ²⁰ Onaqa minjrej, “Aŋgro aqo ombla endego tabir qujaiq di bem quiq di tuqteqnum qaji a na e osim tamo qudei naŋgo banq di atqas. A dego ijo aŋgro 12 ningi deqaji bei. ²¹ Niŋgi quiy. E Tamo Aŋgro moiqai. Nami Qotei aqa anjam e qa degsib

neñgreñyeb. Deqa uñgum. E anjam di dauryosiy moiqai. Ariya añgro e osim tamo qudei nañgo banq di atqas qaji a tulan padalugetqas. A nami ñambabosai qamu di kere.”

Yesus na aqa añgro nañgi bem ti wain ti anainjrej

²² Osiqa Yesus aqa añgro nañgi koba na ingi uyoqnsibqa Yesus a Qotei pailyosiqa bem bei osiq giñgeñyosiqa nañgi enjrsiqa endegsi minjrej, “Endi ijo jejamu. Osib uyiy.” ²³ Osiqa wain osiqa gambañ di bilentosiqa Qotei pailyosiqa aqa añgro nañgi enjrnaqa nañgi kalil osib uyeb. ²⁴ Onaqa Yesus na minjrej, “Wain gambañ endi ijo leñ. Tamo uñgasari gargekoba nañgo une kobotetnjqajqa deqa ijo leñ aiqas. Aisim Qotei aqa anjam bunuj nami gereiyej qaji di singilatqas. ²⁵ E bole merñgwai. E wain endi olo uyqasai. Degsi gilsiy mondon dijo batiamqa Qotei a nunjo Mandor Koba soqnimqa e olo wain bunuj uyqai.”

²⁶ Yesus na aqa añgro nañgi degsi minjrsiqa nañgi koba na louosib koboonaqa qure uratosib Oliv manaq oqeb.

Yesus na aqa añgro nañgi minjrej, “Niñgi kalil e uratbosib jaraiqab”

²⁷ Yesus aqa añgro nañgi ti manaq oqoqnsibqa Yesus na minjrej, “Niñgi kalil ijo ñam ulontosib e uratbosib jaraiqab. Nunjo kumbra deqa Qotei aqa anjam bei nami endegsib neñgreñyeb unu, ‘E na kaja nañgo mandor qalitqa kaja nañgi segi segi jaraiqab.’ Qotei aqa anjam nami degsib neñgreñyeb. ²⁸ Ariya bati qalub koboamqa e olo subq na tigelosiy niñgi qa namoosiy Galili sawaq gilitqa niñgi bunuqna e daurbosib dia e

itbqab.” ²⁹ Onaqa Pita na minjej, “Anjro kalil naŋgi ino ñam ulontosib jaraiqab e segi ino ñam ulontqasai.” ³⁰ Onaqa Yesus na kamba Pita minjej, “E bole mermqai. Qolo qujai endeqa ni ijo ñam ultqam. Tuwe anjamoaiyeltosaisoqnimqa ni gisanoqalubtosim marqam, ‘E Yesus qaliesai.’” ³¹ Onaqa Pita a tulaŋ saidosiq minjej, “Sai. E ni ombla moiqa marimqa, uŋgum, e ino ñam ultqasai bole sai.” Onaqa Yesus aqa anjro kalil naŋgi anjam qujai di minjoqneb.

Yesus a Getsemani nañu aguq di aqa Abu pailyej

³² Yesus aqa anjro naŋgi koba na walwelosib nañu agu beiq di branteb. Nañu agu di aqa ñam Getsemani. Di brantosib Yesus na aqa anjro naŋgi minjrej, “Niŋgi endi awesoqniy. E kiňala sasalosiy ijo Abu pailyosiy bqai.” ³³ Degsi minjrsiqa aqa anjro qalub agi Pita na Jems na Jon na naŋgi segi joqsiqa pailyqajqa sasalej. Sasalosiqa pailyoqnsiqa a are tulaŋ gulbekobaiyej. ³⁴ Osicha aqa anjro qalub naŋgi di minjrej, “E are tulanq gulbekobaibqo. Gulbe dena e moiyepratonum. Deqa ninji e ombla endi sosimqa ñam atoqniy.” ³⁵⁻³⁶ Degsi minjrsiqa olo kiňala sasalosiqa mandamq di ñam quosiqa endegsi pailyej, “O Aba. (Di Hibru anjam. Aqa damu, “O Abu.”) Gam bei soqnimqa ni na marimqa gulbe aqa batibqo endi e buŋbosim gilem. Ni kumbra kalil yqa kere. Deqa ni marimqa gulbe endi ijoq baiq. Gulbe endi ya uge uyo bul. Uŋgum, ni ijo areqalo dauryaim. Ni ino segi areqalo dauryosim ye.”

³⁷ Yesus a degsi Qotei pailyosiq olo tigelosiqa aqa anjro naŋgo areq aisiq ñam atej di naŋgi

are gulbe na ḡereñesonab unjrej. Deqa Yesus na Pita minjej, “O Saimon, ni ḡeiejunum e? Ni ḡam sokiñalayqa keresai e? ³⁸ Niñgi ḡereñeaib. Niñgi ḡam sosib pailyoqniy. Yim gulbe bei nuñgoq bqas di gulbe dena niñgi uneq waiñgwasai. Bole, nuñgo are miliq di niñgi e daurbqajqa are unu. Ariya niñgi segi gulbe di oqajqa singila saiqoji.”

³⁹⁻⁴⁰ Osiga Yesus a olo puluosi sasalosiq a nami pailyej qaji degsi olo pailyosiq bosiq aqa aŋgro qalub nañgi urñamnırnaqa ḡereñesonab unjrej. Unjırnaqa nañgi Yesus anjam bei minjqa keresaiin-jrej.

⁴¹ Olo gilsiq Qotei pailyosiq bosiq aqa aŋgro nañgi itnjsiq minjrej, “Niñgi aqaratosib geregere ḡereñejunub e? Uñgum. Bati koboqo. Ningi uniy. E Tamo Aŋgro osib une tamo nañgo bañq di atqajqa bati bqo. ⁴² Niñgi tigelab gilqom. Tamo e osim une tamo nañgo bañq di atqajqa agi brantqo.”

Judas a Yesus osiq jeu tamo nañgo bañq di atej

⁴³ Onaqa Yesus aqa aŋgro 12 nañgi deqaji bei agi Judas a na tamo gargekoba nañgi sebru ti torom ti eleñjonab joqsiqa Yesus aqa areq di branteb. Juda gate nañgi ti dal anjam qalie tamo nañgi ti atra tamo kokba ti nañgi na nañgi qariñjnab Yesus ojqa beb. ⁴⁴ Judas a nami nañgi ti qairosib anjam gereiyosib a na endegsi minjrej, “E na tamo kundoqyqai agide. A ojsib geregere taqatosib osib giliy.”

⁴⁵ Onaqa Judas a Yesus aqa areq bosiq minjej, “O Tamo Koba.” Degsi minjsiq kundoqyej.

⁴⁶ Kundoqyonaqa tamo nañgi brantosib bañ waiyosib Yesus ojeb.

47 Onaqa Yesus aqa aŋgro bei jojom di tigelesoqnej qaji a na aqa sebru osiqa atra tamo gate aqa kaŋgal tamo gateq di qalqajqa sebru waiyej grotosiqa dabkala segi gentetej. **48** Onaqa Yesus na tamo naŋgi di minjrej, “E len ojo tamo unum deqa kiyo niŋgi sebru ti torom ti elenjosib e ojqa bonub e? **49** E bati gaigai atra tal miliq di niŋgi koba na sosimqa Qotei aqa anjam plaltoqnem. Bati deqa niŋgi yala baŋ waiyosib e ojosai. Niŋgi kumbra degyeb deqa Qotei aqa anjam neŋgreŋq di so qaji di aqa damu brantej.” **50** Yesus a naŋgi degsi minjrnaqa aqa aŋgro kalil naŋgi a uratosib jaraiyeb.

Aŋgro wala bei a yosi ulanjej

51 Bati deqa aŋgro wala bei a ɻeio gara segi na kabuosiq Yesus dauryej. Onaqa tamo naŋgi na aŋgro di ojeb. **52** Ojnabqa a ɻeio gara segi naŋgo baŋq di uratosiqa yosi ulanjej.

Juda tamo kokba naŋgi Yesus aqa jejamuq di une qametqa marsib koroeb

53 Onaqa tamo naŋgi na Yesus osib atra tamo gate aqa talq osi gileb. Dia atra tamo kokba ti Juda gate naŋgi ti dal anjam qalie tamo naŋgi ti kalil koroesoqneb. Koroesonabqa tamo naŋgi na Yesus osi gilsib naŋgo ulatamuq di tigelteb. **54** Naŋgi Yesus osi gileqnabqa Pita a kiñala isa isaq na Yesus dauryosiq uli uliosiq gilsiq torej atra tamo gate aqa tal meq di brantej. Brantosiqa naŋgi Yesus kiyeryib unqajqa deqa are qalsiq qaja tamo qudei naŋgi tal meq di ɻam tunquyosib awesonabqa bosiq naŋgi koba na ɻam yoroqneb.

⁵⁵ Onaqa atra tamo kokba ti Juda gate naŋgi ti kalil koroesosibqa naŋgi Yesus aqa jejamuq di une qametqa are qalsib anjam ɣamoqneb. Di kiyaqa? Anjam dena naŋgi Yesus qalib moiqajqa deqa. Anjam ɣamonab ɣamonab ugeinjrej. ⁵⁶ Deqa naŋgi tamo gargekoba metnjreqnab boqnsib gisanj anjam Yesus aqa jejamuq di qameleŋoqneb. Naŋgi anjam laŋa laŋa maroqneb. Naŋgo anjam di qujaiosai. ⁵⁷ Onaqa naŋgo ambleq dena tamo qudei naŋgi tigelosib Yesus aqa jejamu laŋa gisanjosib mareb, ⁵⁸ “Tamo endi a endegsi marnaq iga quem, ‘E atra tal koba endi tamo na gereiyo qaji di kongrontosiyqa bati qalub qa olo atra tal bei tamo na gereiyosai qaji di tigeltqai.’” ⁵⁹ Ariya naŋgo anjam di dego qujaiosai. Naŋgi anjam laŋa laŋa maroqneb.

⁶⁰ Onaqa atra tamo gate a naŋgo anjam di quisiga a tigelosiqa Yesus aqa areq bosiq neneemyej, “Tamo naŋgi endi une gargekoba ino jejamuq di qameqnub. Di ni kamba anjam bei marqasai e?” ⁶¹ Onaqa Yesus a torei mequmej. A anjam bei yala marosai.

Deqa atra tamo gate na olo nenemyej, “Ni Kris-tus e? Ni Qotei Goge Koba aqa Niri e? Ni e merbe.” ⁶² Onaqa Yesus na minjej, “Od. Agi e segi. Ni que. E Tamo Aŋgro. Bunuqna e laŋ qureq oqsiy Qotei singila koba ti unu qaji aqa baŋ woq di awesosiy olo laŋbiq na boqnit ninjgi e nubqab.” ⁶³ Onaqa atra tamo gate a Yesus aqa anjam di quisiga a tulaŋ minjiŋ oqetonaqa aqa segi gara jugo bumbranjosiqsa marej, “Aqa une agi a segi na babtqo iga quonum. Deqa iga kiyaqa tamo

bei olo metonam bosim aqa une marqas? ⁶⁴ Aqa misiliŋ anjam ningi quonub. Deqa ningi kiyersib marqab?” Onaqa naŋgi kalil mareb, “A bole une ti. Deqa qalib moiym.”

⁶⁵ Naŋgi kalil degsib marnabqa naŋgo ambleq dena tamo qudei naŋgi tigelosib Yesus miselyoqneb. Osib aqa ɿamdamu gara na qosetosib baŋ na qaloqnsib minjoqneb, “Ni Kristus amqa ni ubtosim mare, yai na ni lumqo?” Onaqa qaja tamo qudei naŋgi Yesus aqa areq boqnsib a ula poŋyoqneb.

Pita a gisanqoqalubtosiq marej, “E Yesus qaliesai”

⁶⁶⁻⁶⁷ Ariya Pita a tal meq di awesosiq ɿam yoreqnaqa atra tamo gate aqa kaŋgal uŋa bei a bosiqa Pita unsiqa koqyosiq minjej, “Ni dego Yesus Nasaret qaji aqa aŋgro bei. Ni nami a dauryosim laqnem.” ⁶⁸ Onaqa Pita a tulan saidosiq minjej, “Ni anjam merbonum di e qaliesai.” Degsi minjsiqa tigelosiq tal qala beiq gilsiq di soqnej. ⁶⁹ Sonaqa kaŋgal uŋa dena olo Pita unsiqa tamo naŋgi jojom di tigelesoqneb qaji naŋgi minjrej, “Tamo di a dego Yesus aqa aŋgro bei.” ⁷⁰ Onaqa Pita a olo tulan saidej.

Olo kiňala soboleiyonaq tamo qudei Pita aqa areq di tigelesoqneb qaji naŋgi Pita koqyosib minjej, “Ni Galili qaji tamo. Deqa iga qalieonum, ni Yesus aqa aŋgro bei.” ⁷¹ Onaqa Pita a olo tulan siŋila na saidosiq marej, “E tamo di qaliesai bole sai. E bole maronum. E gisanqot Qotei na e lubem.” ⁷² A degsi marnaqa tuwe anjamej. Tuwe anjamonaqa Pita a qusiqa anjam nami Yesus na minjej qaji, “Tuwe anjamoaŋyeltoſaisoqnimqa ni

gisañqoqalubtosim marqam, ‘E Yesus qaliesai,’ ” anjam deqa olo are qalsiqa poiyonaqä tulan̄ aka-mugetej.

15

Juda tamo kokba nañgi Yesus osib Pailat aqa banq di ateb

¹ Onaqa nobqolo malu qameqnaq atra tamo kokba ti Juda gate nañgi ti dal anjam qalie tamo nañgi ti kalil koroesosibqa Yesus qalib moiqajqa anjam keretoqneb. Anjam kereonaq nañgi Yesus aqa ban̄ tontetosib osi gilsib Rom nañgo gate Pailat aqa banq di ateb. ² Onaqa Pailat na Yesus nennejej, “Ni Juda nañgo Mandor Koba e?” Onaqa Yesus na minjej, “Od. Anjam ni maronum di kere.” ³ Onaqa atra tamo kokba nañgi Yesus aqa anjam di quisib minjin̄ oqetnırnaqa aqa jejamuq di une gargekoba qametoqneb. ⁴ Deqa Pailat na olo Yesus minjej, “Nañgi une gargekoba ino jejamuq di qameleñeqnub. Ni kamba anjam bei marqasai e?” ⁵ Onaqa Yesus a torei mequmej. A anjam bei yala marcosai. Deqa Pailat a tulan̄ prugugetej.

Pailat a marej, “Niñgi Yesus a ñamburbasq di qamiy”

⁶ Pailat aqa kumbra agiende. Wausau gaigai yori bati koba brantoqnimqa Juda tamo uñgasari nañgi tamo qujai aqa ñam maroqnibqa Pailat na tamo di tonto talq dena uratoqnsim enjroqnnqas. ⁷ Bati deqa tamo bei aqa ñam Barabas a tonto talq di soqnej. A nami tamo qudei joqsiqa Rom nañgi ti qotsib tamo qudei ñumnab morenejeb. Deqa a ojsib tonto talq di waiyeb. ⁸ Waiyonab sonaqa

tamo ungasari kalil naŋgi Pailat aqa areq gilsibqa a naŋgo yori bati qa kumbra gaigai yoqnej qaji di olo yqajqa minjeb. ⁹ Minjnabqa a na nenemnjrej, “E Juda naŋgo Mandor Koba uratosiy eŋgwai e? Ningi na merbiy.” ¹⁰ Pailat a naŋgi degsi nenemnjrej? Di kiyaqa? A qaliej, atra tamo kokba naŋgi Yesus qa ugeosib deqa a ojsib Pailat aqa banq di ateb. ¹¹ Onaqa atra tamo kokba naŋgi na tamo ungasari kalil naŋgo areqalo tigeltnjreb. Tamo ungasari naŋgi Pailat minjibqa a na Barabas uratosim enjrsimqa olo Yesus qalim moiqajqa deqa naŋgo areqalo tigeltnjreb. ¹² Onaqa Pailat na olo minjrej, “E niŋgi Barabas eŋgwajqa merbonub deqa e Yesus kiyeryqai? Agi niŋgi a qa mareqnub, ‘A Juda naŋgo Mandor Koba.’ ” ¹³ Onaqa naŋgi kalil murqumyosib minjeb, “Ni a ɣamburbasq di qame.” ¹⁴ Onaqa minjrej, “Kiyaqa Yesus qalit moiqas? A une kiye yqo deqa a ɣamburbasq di qamqai?” Degsi minjrnaqa naŋgi olo tulan̄ murqumyoqn-sib wainyoqnsib minjoqneb, “Ni a ɣamburbasq di qame.” ¹⁵ Onaqa Pailat a naŋgo are latetnjqra osiqa naŋgo anjam di dauryosiqa Barabas tonto talq dena oqeq atsiqa naŋgi enjrej. Enjrsiqa olo Yesus osiq qaja tamo naŋgo banq di atsiqa minjrej, “Niŋgi Yesus bu toqoŋ na kumbainyyi.” Degsi minjrnaqa naŋgi na Yesus osib kumbainyyeb. Kum-bainyyosib koboonaqa Pailat na olo minjrej, “Niŋgi Yesus ɣamburbasq di qamqajqa osib giliy.”

Qaja tamo naŋgi Yesus misiliŋyoqneb

¹⁶⁻¹⁷ Pailat na qaja tamo naŋgi degsi minjrnaqa naŋgi Yesus banj ojsib Rom naŋgo tal kobaqujaq

osi gileb. Osi gilsib qaja tamo kalil nañgi met-njrnab bosib tal dia koroeb. Koroosib gara jugo olekoba lent mandor kokba nañgi gaigai jigeqnuub deqaji bei osib Yesus jigeteb. Osib sil luwit osib lulumosib sil dena mandor nango gate tatal bul gereiyosib aqa gateq di atetosib singila na teqiyeb.

¹⁸ Osib gisan na Yesus binjyoqnsib minjoqneb, “O Juda nañgo Mandor Koba, kaiye!” ¹⁹ Degsib Yesus minjoqnsib bu toqon na aqa gateq di qaloqnsib miselyoqnsib aqa areq di singa pulutoqneb.

²⁰ Nañgi degsib Yesus misilinjyosib koboonaqa gara lent di piqtetosib aqa segi gara olo jigetosib aqa qawarq di aqa segi ñamburbas atetosib a ban ojsib gaintqa sawaq osi gileb.

Nañgi Yesus osib ñamburbasq di qameb

²¹ Nañgi Yesus osi giloqnsibqa gamq di tamo bei walwelosiq Jerusalem aiyeqnaqa a turosib ojsib Yesus aqa qawarq dena ñamburbas yaiyosib tamo di yonabqa a kamba qoboiyosiqa gam na Yesus dauryosiq giloqnej. Tamo di aqa ñam Saimon. A Sairini qure qaji. A Aleksander Rufus wo nañgo abu.

²² Nañgi Yesus osi gilsib sawa agu kiñala bei aqa ñam Golgota di branteb. Ñam di aqa damu, “Tamo gate tanu.” ²³ Di brantosib qaja tamo nañgi na wain ti kial aqa ya isa koba de ti bulyosib Yesus anaiyonab uyo oneiyonaq ugeiyonaq uratej. ²⁴ Onaqa qaja tamo nañgi na Yesus osib ñamburbasq di qameb. Qamsib Yesus aqa gara elenqa marsib gilteleñeb. Osib meniñ silali alanjeb. Tamo yai aqa meniñ na buñnjrqas di a na gara

oqas. Degtisib marsib meniñ silali alanjosib gara eleñeb.

²⁵ Señ bati 9 onaqa nobqolo nañgi Yesus ñamburbasq di qameb. ²⁶ Qamsib ñamburbas mutu gogeq di anjam endegsib neñgreñyeb, “Tamo endi a Juda nañgo Mandor Koba.” Yesus a nami maroqnej, “E Juda nañgo Mandor Koba.” Yesus aqa une deqa osib anjam di neñgreñyeb. ²⁷ Bati deqa bajin tamo aiyel degó ñamburbasq di gaintnjsib ñumeb. Bei Yesus aqa bañ woq di qameb. Bei Yesus aqa bañ qonañq di qameb. ²⁸ Kumbra dena Qotei aqa anjam bei neñgreñq di so qaji di aqa damu brantej. Agi endegsib neñgreñyeb, “Tamo ungasari nañgi marqab, ‘Kristus a degó une tamo.’”

²⁹ Yesus a ñamburbas goge di sonaqa tamo ungasari nañgi aqa ulatamuq dena walwelosib gile beoqnsib a misiliñyoqnsib gate gainyoqnsib minjoqneb, “Ni nami marem, ‘E atra tal koba kongrontosiyqa bati qalub qa olo tigeltqai.’ Ni nami degsi marem. ³⁰ Ino anjam di boleamqa ni ino segi jejamu aqaryaiyosim ñamburbas uratosim mandamq aiyiqneb, “A na tamo ungasari gargekoba nañgi aqaryainjroqnej. Ariya a na aqa segi jejamu aqaryaiyqa keresai. ³² A maroqnej, ‘E segi Kristus. E Israel nañgo Mandor Koba.’ Aqa anjam di boleamqa a ñamburbas uratosim mandamq aiyimqa iga unsim marqom, ‘Bole.’” Onaqa bajin tamo aiyel Yesus ombla gaintnjreb qaji nañgi degó Yesus degsib misiliñ anjam minjoqneb.

Yesus a moiyej

³³ Qanam jige sej batı 12 onaqa sawa kalil tulanq ambruosi sonaq gilsiq sej batı 3 onaq bilaqtnej. ³⁴ Onaqa Yesus a tulanq lelenjosıqa marej, “Eloi, Eloi, lama sabaktani?” Di Hibru anjam. Anjam di aqa damu, “O ijo Qotei. O ijo Qotei. Ni kiyaqa e qoreibonum?” ³⁵ Onaqa tamo qudei Yesus aqa areq di tigelesoqneb qoji naŋgi aqa anjam di quisib mareb, “Niŋgi quiy. A Elaija meteqnu.” ³⁶ Degtisib marnabqa tamo bei a urur ti gilsiq gara ſenjig bei osiq wain isa kobaq di tuqtosıqa soruq di qosisiqa osi boſıqa Yesus anaiyqajqa soqtosıqa aqa medabuq di atej. Osıqa marej, “Iga mati tarijosim koqyesqom. Elaija a bosim Yesus ɣamburbasq dena osim mandamq atqas kiyo?” ³⁷ Onaqa Yesus a olo tulanq lelenjosıqa mondor titosiq aqa ɣambile uratosiq moiyej.

³⁸ Bati qujai deqa gara kobaquja atra tal miliqiq di gainesoqnej qoji a goge na braňosiq aisiq poaiyelej. ³⁹ Yesus a degsi mondor titosiq moiyej deqa qaja tamo naŋgo gate Yesus aqa areq di tigelesoqnej qoji a unsıqa marej, “Bole. Tamo endi a Qotei aqa Niri.”

⁴⁰ Uŋgasari qudei naŋgi isaq di tigelesosib Yesus koqyoqneb. Bei Maria Makdala qure qoji. Maria bei agi Jems yala Joses wo naŋgo ai. Uŋga bei Salome. ⁴¹ Yesus a nami Galili sawaq di sonaqa uŋgasari naŋgi dena a dauryosib laqnsib kaŋgalyoqneb. Bunuqna Yesus a Galili sawa uratosıqa a na naŋgi qalub uŋgasari qudei ti joqsiqa koba na Jerusalem beleñeb.

Josep a Yesus aqa jejamu osiq subq atej

42 Juda nañgo yori bati brantqa laqnej deqa yori bati aqa ingi ingi kalil gereiyosib atnab soqnej. **43** Onaqa bilaqtonaqa tamo bei aqa ñam Josep a Yesus aqa jejamu osim subq atqa marsiqä Pailat nenemyqa gilej. Josep a Juda nañgo gate bei. A Arimatea qure qaji. Aqa kumbra tulan boledamu. Deqa tamo uñgasari kalil nañgi a qa maroqneb, “A tamo bolequja.” A endegsi are qaloqnej, “Bunuqna Qotei a bosim gago Mandor Koba sosim iga taqatgwas.” A degsi are qaloqnsiq Qotei qa tariñqnsiq soqnej. A Pailat aqa talq gilsiqä aqa areq di tigelej. A ulaosai. Osiqa Pailat nenemyej, “Ni e odbimqa e Yesus aqa jejamu osiy subq atqa kere e?” **44** Onaqa Pailat a tulan prugugetosiq marej, “Yesus a urur moiqo e?” Osiqa qaja tamo nañgo gate a metonaq bonaq nenemyej, “Yesus a bole moiqo e?” **45** Onaqa minjej, “Od, a moiqo.” Onaqa Pailat a anjam di quisiqa Josep odyosiq minjej, “Di kere. Ni Yesus aqa jejamu am. Osim subq ate.” **46** Onaqa Josep a gilsiqä gara qat awaiyosiqa Yesus aqa jejamu ñamburbasq dena osiqa gara qat na dalaosiq osi gilej. Osi gilsiqä sub bei nami meniñ miligiq di gereiyeb qaji dia atsiqa meniñ kobaquja belbeltosiq dena sub me getentej. **47** Josep na Yesus subq ateqnaqa Maria Makdala qure qaji wo Maria bei agi Joses aqa ai wo bosib koqyesoqneb.

16

Yesus a olo subq na tigelej

1 Onaqa yori bati koboonaqa Salome na Maria Makdala qure qaji na Jems aqa ai Maria na

naŋgi qalub ɻam so aqa ya quleq tulaŋ boledamu awaiyeb. ɻam so aqa ya di Yesus aqa jejamuq di liyqajqa deqa awaiyeb. ²⁻³ Osib nobqolo ambru naŋgi tigelosib Yesus aqa jejamuq di liyqajqa deqa subq giloqnsib gamq di segi segi maroqneb, “Yai na meniŋ kobaquja sub me getentejunu qaji di beltosim taqal atetgwas?” ⁴ Degtisib maroqnsib gilsib ɻam ateb di meniŋ kobaquja waqosiq taqal di sonaq uneb. Meniŋ di tulaŋ kobaquja. ⁵ Onaqa naŋgi sub miligiq aisib aŋgro wala bei baŋ woq di awesonaq unsib ulaugeteb. Aŋgro wala di aqa gara tulaŋ qat.

⁶ Onaqa aŋgro wala na minjrej, “Ninji ulaaib. E qalie, niŋgi Nasaret tamo Yesus ɻamburbasq di qameb qaji a qa ɻameqnub. A endi sosai. A subq na tigelqo. Ninji bosib sub miligi uniy. A ɻeioteb qaji lume agi unu. ⁷ Ninji unsibqa olo puluosib aisib Yesus aqa aŋgro qudei naŋgi Pita ombla endegsib minjriy, ‘Yesus a subq na tigelqo. Tigelosiq niŋgi qa namoosiq Galili sawaq gilqo. Agi a nami ninji endegsi merŋgej, “E niŋgi qa namoosiy Galili sawaq gilqai.” Deqa niŋgi dego Galili sawaq gilsib dia a itqab.’”

⁸ Onaqa naŋgi qalub tulaŋ ulaugetosib are tonthonjrnqa sub uratosib olo puluosib aiyeb. Aiyoqnsibqa gamq di tamo ungasari naŋgi turoqnsib anjam bei minjrosaioqneb. Naŋgi laŋa aiy-oqneb. Di kiyaqa? Naŋgi tulaŋ ulaugeteb deqa.

Maria Makdala qure qaji a Yesus unej

⁹ Yori bati koboonaqa nobqolo ambru Yesus a subq na tigelosiqa mati Maria Makdala qure qaji aqaq di brantonaq unej. Maria agi nami

Yesus na mondor uge 7 naŋgi aqaq dena winjrenej qaji. ¹⁰⁻¹¹ A Yesus unsiqa olo puluosi gilsiq Yesus aqa aŋgro qudei nami Yesus dauryosib laqneb qaji naŋgi are ugeinjrnaqa akameqnabqa itnjrsiqa minjrej, “E Yesus unonum. A ɻambile unu.” Onaqa naŋgi Maria aqa anjam di qunab ugeinjrej. Naŋgi aqa anjam deqa poinjrosai.

Yesus aqa aŋgro aiyel naŋgi gamq di Yesus uneb

¹² Olo bati bei Yesus aqa aŋgro aiyel naŋgi nañu gam bei dauryosib gileqnabqa Yesus aqa jejamu bulyosiqa naŋgoq di brantonaq uneb. ¹³ Unsibqa naŋgi olo puluosib aisib Yesus aqa aŋgro qudei naŋgi minjreb, “Yesus a gagoq di brantqoqa iga unonum.” Degtib minjrnabqa naŋgi dego qunab ugeinjrej. Naŋgi anjam deqa poinjrosai.

Yesus na aqa aŋgro naŋgi wau enjrej

¹⁴ Olo bati bei Yesus aqa aŋgro 11 naŋgi tal miliqiq di awoosib iŋgi uyeqnabqa Yesus a naŋgoq di brantej. A nami subq na tigelonaqa tamo qudei na unsib naŋgi sainjrnab qunab ugeinjrej. Naŋgo are getenjresoqnej. Deqa Yesus a segi naŋgoq di brantosiqa naŋgi ɻirijtnjrej. ¹⁵ Osiqa minjrej, “Niŋgi tigelosib sawa sawa kalil keretoqnsib tamо ungasari kalil naŋgi ijo anjam bole minjre minjre laqniy. ¹⁶ Tamо ungasari naŋgi e qa naŋgo areqalo singilatosib yanso oqab di Qotei na naŋgi elenqas. Ariya tamо ungasari naŋgi e qa naŋgo areqalo singilatqasai di Qotei na naŋgi elenqasai. A na naŋgo une qa peginjrsim awai uge enjrqas. ¹⁷ Tamо ungasari e qa naŋgo areqalo singilatqab qaji naŋgi maŋwa gargekoba endeqaji babtoqnqab. Naŋgi ijo ñam na mondor uge uge winjroqnqab. Qotei

na naŋgo meŋ bulyetnjroqnimqa naŋgi qure utru bei bei naŋgo anjam bunuj maroqnqab. ¹⁸ Naŋgi baŋ waiyosib amal uge ojoqnqab. Naŋgi ya isa koba qaja ti di uyoqnib dena moreŋqasai. Naŋgi ma tamo naŋgo gateq di baŋ atoqnib naŋgi olo boleoqnqab.”

Yesus a laŋ qureq oqej

¹⁹ Tamo Koba Yesus na aqa aŋgro naŋgi degsi minjrnqa Qotei a Yesus laŋ qureq osi oqsiqa aqa baŋ woq di awotej. ²⁰ Onaqa aqa aŋgro naŋgi jaraiyosib sawa sawa kalil keretoqnsib Qotei aqa anjam palontoqneb. Palonteqnabqa Tamo Koba a naŋgi koba na wauoqnsiqa maŋwa gargekoba babtoqnsiqa dena naŋgo anjam siŋgilitoqnej.

**Yesus Aqa Anjam Bole 2000
The New Testament in the Anjam language of Papua
New Guinea, 2000 edition
Nupela Testamen long tokples Anjam long Niugini,
2000**

Copyright © 2000 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Anjam

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2001-01-01

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

6bd977a8-0139-583b-a367-c04faf6223cc